

Netspar Topicality project:

Keuzebegeleiding bij Bedrag Ineens

Anja De Waegenaere
Herman Kappelle

Colofon

Industry papers zijn papers voor professionals in de pensioen- en verzekeringssector. Ze worden op de Netspar website gepubliceerd na goedkeuring door de Netspar Editorial Board (EB). De EB controleert de papers op zowel academische kwaliteit als toegankelijkheid voor niet-academische professionals. Industry papers worden gepresenteerd voor discussie op Netspar-evenementen. Vertegenwoordigers van academische en sectorpartners worden uitgenodigd voor deze evenementen.

Netspar Industry Paper 2026-26, mei 2026

Dankwoord en contactgegevens

Anja en Herman bedanken de leden van de klankbordgroep, Arthur Arbouw, Mark Boumans, Richard Pauw en Marc Turlings voor zeer nuttige commentaren en suggesties.

Anja De Waegenaere is helaas overleden voordat dit paper volledig was afgerond. Op verzoek van Anja heeft Theo Nijman namens haar meegedacht over het verwerken van de laatste opmerkingen bij de tekst. Voor vragen en opmerkingen kunt u contact opnemen met Herman Kappelle (hermankappelle@gmail.com) of met Theo Nijman (nyman@uvt.nl).

Editorial Board

Voorzitter: Andries de Grip, Universiteit Maastricht

Leden:

Joyce Augustus-Vonken, APG

Mark-Jan Boes, Vrije Universiteit Amsterdam

Damiaan Chen, De Nederlandsche Bank

Bart Dees, Nationale-Nederlanden

Arjen Hussem, PGGM

Kristy Jansen, University of Southern California

Sven Klijnhout, Achmea

Raymond Montizaan, Universiteit Maastricht

Alwin Oerlemans, APG

Jan Maarten van Riemsdijk, PGGM

Mariëtte Sanderse, PMT

Peter Schotman, Universiteit Maastricht

Erik Schouten, Ministerie van Financiën | Belastingdienst

Ivor Witte, a.s.r.

Ontwerp Maan

Vormgeving Bladvulling

Redactie Jolanda van den Braak

Industry Papers is een uitgave van Netspar. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s).

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Summary	5
1. Inleiding	6
2. Financiële consequenties in het jaar van opname	13
3. Effect van het opnemen van een bedrag ineens op de waarde van de netto inkomstenstroom	28
4. Praktische en juridische complicaties	33
5. Conclusies en Aanbevelingen	36
Referenties	37
Appendices	38

Affiliaties

Anja De Waegenaere - Tilburg University,

Herman Kappelle - Vrije Universiteit Amsterdam

Samenvatting

Dit paper onderzoekt de financiële, praktische en juridische consequenties van het opnemen van een bedrag ineens bij pensionering. Aanleiding is het wetsvoorstel bedrag ineens, dat deelnemers toestaat maximaal 10% van het pensioenvermogen ineens op te nemen. Het doel is inzicht te geven in de gevolgen voor het netto inkomen, zowel in het jaar van opname als over de volledige uitkeringsfase. De analyse laat zien dat vanwege effecten van belasting en toeslagen vaak slechts een klein deel van het op te nemen bedrag overblijft als netto inkomen. Verder laat het paper zien dat de uitkomsten zeer gevoelig zijn voor veronderstellingen over b.v. de betaalde huur, het overig inkomen en vermogen, het inkomen en vermogen van de partner en te ontvangen zorgtoeslag. Ook is van belang of de levensverwachting ligt boven of onder de veronderstelde levensverwachting voor de gemiddelde deelnemer. Uitvoerders beschikken niet over alle gegevens die bepalend zijn of het opnemen van een bedrag ineens financieel aantrekkelijk is voor de deelnemer, terwijl wel sprake van een wettelijke verplichting om adequate keuzebegeleiding te bieden. Die begeleiding is ofwel incompleet is (als de pensioenuitvoerder uitgaat van de gegevens waarover hij in zijn administratie beschikt), ofwel onuitvoerbaar (als de pensioenuitvoerder uit moet gaan van alle relevante financiële gegevens). Het paper beveelt aan om de positie en verantwoordelijkheden van de pensioenuitvoerders bij deze keuzebegeleiding nader te definiëren om teleurgestelde verwachtingen en aansprakelijkheidsrisico's te voorkomen.

Summary

This paper examines the financial, practical and legal consequences of taking a lump-sum payment at retirement in the Netherlands. The study is motivated by a proposed change in Dutch legislation that allows participants to withdraw up to 10% of their pension capital at retirement. The aim is to assess the impact on net income, both in the year of withdrawal and over the entire payout phase. The analysis shows that because of taxes and allowances the net income effect can be a small fraction of the amount that was withdrawn. The paper moreover shows that this net income effect is very sensitive to assumptions on rent, other income and wealth of both the participants and the partner, as well as on eligibility for care allowance. A key determinant is also whether the life expectancy of the individual is above or below the life expectancy of the average participant. Pension providers have a duty of care obligation to offer adequate choice guidance, but do not have access to many of the relevant input parameters. The guidance is therefore either incomplete or unfeasible. The paper recommends to carefully define the responsibilities of pension providers to avoid disappointment of participants as well as liability risks for pension providers.

1. Inleiding

1.1 De onderzoeksvraag

De *Wet bedrag ineens, RVU en verlofsparen*¹, en het herzieningsvoorstel dat werd ingediend in juni 2022, voorzien in de mogelijkheid voor pensioenfondsdeelnemers en deelnemers in een rechtstreeks verzekerde regeling² om op of kort na pensioendatum maximaal 10% van hun pensioenvermogen ineens op te nemen. De wens om, bijvoorbeeld, een deel van de hypotheek af te lossen, een grote reis te maken, of een bedrag aan (klein)kinderen te schenken kan deze optie aantrekkelijk maken. Onderzoek door het Nibud liet zien dat er substantiële interesse is in het opnemen van een bedrag ineens (Visser et al., 2024). Van de 55 tot 67 jarige respondenten gaf 29% aan (misschien) gebruik te willen maken van het bedrag ineens. Van de groep 25 tot 44 jarige respondenten was dat zelfs ruim de helft. Echter, in bepaalde omstandigheden kan de opname van een bedrag ineens tot gevolg hebben dat zorg- of huurtoeslagen komen te vervallen, of dat een hoger marginaal belastingtarief geldt (zie Nibud, 2022).

In het kader van de wettelijke zorgplicht van de pensioenuitvoerder is het belangrijk goed inzicht te krijgen in de gevolgen van het al dan niet ineens opnemen van een deel van het pensioenvermogen, waarbij terdege rekening wordt gehouden met fiscale aspecten en gevolgen voor toeslagen. De keuzebegeleiding ligt vast in artikel 48a Pensioenwet.

“De pensioenuitvoerder begeleidt de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner op een adequate wijze bij het maken van een keuze binnen de pensioenovereenkomst, zorgt voor de inrichting van een keuzeomgeving en stelt de deelnemer, gewezen deelnemer, gewezen partner of pensioengerechtigde daarmee in staat om een passende keuze te maken.”

Van belang zijn met name de volgende aspecten:³

- De pensioenuitvoerder is verantwoordelijk voor de keuzebegeleiding en heeft daartoe een inspanningsverplichting.
- Het gaat om begeleiding van een keuze binnen de pensioenovereenkomst.
- De deelnemer maakt uiteindelijk de keuze op basis van een eigen verantwoordelijkheid,⁴ daartoe in staat gesteld door een door de pensioenuitvoerder ingerichte keuzeomgeving.

1 <https://wetten.overheid.nl/BWBR0044727/2025-01-01>

2 Die mogelijkheid is ook voorzien voor lijfrentes. Wij concentreren ons in dit paper echter op pensioenen aangezien de problematiek van wettelijke keuzebegeleiding met name daar speelt.

3 In het vervolg van dit paper zullen we voor de eenvoud steeds de term “deelnemer” gebruiken. De resultaten en conclusies gelden ook breder voor gewezen deelnemers.

4 Kamerstukken II, 2021-2022, 36 067, nr. 3, p. 295

Het opnemen van een bedrag ineens is een keuze binnen de pensioenovereenkomst. De pensioenuitvoerder moet er dus voor zorgen dat de deelnemer een voor hem passende keuze maakt. Van Bilsen et al. (2020) analyseren de gevolgen voor het bruto uitkeringspatroon van verschillende keuzevrijheden voorzien in de *Wet Toekomst Pensioenen (Wtp)*, waarbij zij ook kort de mogelijkheid om 10% van het pensioenvermogen ineens op te nemen behandelen. Het modelleren van het belasting- en toeslagenstelsel valt echter buiten het doel van hun studie. Voorbeeldberekeningen van het Nibud (Visser et al. 2022) laten zien dat als rekening wordt gehouden met belastingen en toeslagen, het percentage dat een deelnemer netto overhoudt bij opname van een bedrag ineens zeer laag kan zijn (tot slechts 25% van het bruto bedrag), met name voor lage inkomens en in het geval van opname vóór de AOW leeftijd. De keuze kan echter ook belangrijke gevolgen hebben voor het netto inkomen van reguliere vaste of variabele pensioenuitkeringen en eventuele toeslagen in de jaren na de opname van het bedrag ineens. Bij een opname van een bedrag ineens van, bijvoorbeeld, 10% van het pensioenvermogen voor ouderdomspensioen (OP), wordt de bruto uitkering van de annuïteit in de jaren na het jaar van opname immers met 10% verlaagd. Dit kan ervoor zorgen dat in die jaren een lager belastingtarief geldt en/of recht ontstaat op (hogere) toeslagen. Bütler en Teppa (2007) vinden voor Zwitserse pensioenfondsdeelnemers een sterk verband tussen laag pensioenvermogen en de keuze voor een bedrag ineens, en geven als mogelijke verklaring dat de keuze voor een bedrag ineens recht kan doen ontstaan op aanvullend inkomen.

Het doel van dit project is om inzicht te verstrekken in de financiële consequenties voor de deelnemer van het opnemen van een bedrag ineens, zowel in het jaar van opname als in de jaren erna, en een bijdrage te leveren aan het invullen van de zorgplicht van pensioenuitvoerders. We geven antwoord op de volgende vragen:

- **Wat zijn de financiële consequenties voor de deelnemer van het opnemen van een bedrag ineens?** We kijken hierbij zowel naar de gevolgen voor het netto inkomen in het jaar van opname, als voor de marktwaarde van de totale netto inkomensstroom in het jaar van opname en alle jaren daarna.
- **Wat zijn de praktische en juridische complicaties bij het verlenen van keuzebegeleiding voor het bedrag ineens?**

In dit paper analyseren we in Hoofdstukken 2 en 3 de financiële consequenties voor de deelnemer van het opnemen van een bedrag ineens, rekening houdend met de gevolgen voor toeslagen en belastingen. Hiervoor breiden we de analyse van het Nibud (Nibud, 2022) uit op drie vlakken:

- We laten zien hoe gevoelig de financiële gevolgen in het jaar van opname zijn voor een groot aantal gegevens die deels wel, maar deels ook niet, bekend zijn bij de pensioenuitvoerder. We kijken in het bijzonder naar het effect van de kale huur, het pensioenver-

mogen van de deelnemer, eventueel overig vermogen en overig inkomen van de deelnemer, en het inkomen en vermogen van een eventuele partner.

- We laten zien dat de financiële gevolgen van de opname van een bedrag ineens voor deelnemers die pensioenvermogens hebben bij verschillende uitvoerders afhankelijk kan zijn van bij welke pensioenuitvoerder(s) zij een bedrag ineens opnemen.
- We analyseren ook de gevolgen van het opnemen van een bedrag ineens voor de aantrekkelijkheid van de totale netto uitkeringsstroom in het jaar van opname en alle jaren daarna. We bepalen hiervoor de marktwaarde van de uitkeringsstroom met en zonder opname van een bedrag ineens, voor deelnemers met verschillende levensverwachtingen.

Na deze kwantitatieve analyse bespreken we in Hoofdstuk 4 de juridische en praktische complicaties bij het verlenen van keuzebegeleiding voor het opnemen van een bedrag ineens. In de volgende paragraaf vatten we de belangrijkste bevindingen en conclusies van ons onderzoek samen, en geven aanbevelingen omtrent het juridisch kader en de praktische invulling van de keuzebegeleiding.

1.2 Bevindingen, conclusies, en aanbevelingen

Financiële consequenties in het jaar van opname

De belangrijkste bevindingen met betrekking tot de financiële consequenties van het opnemen van een bedrag ineens in het jaar van opname luiden als volgt:

- Het opnemen van een bedrag ineens impliceert dat de annuïteitsuitkering naar evenredigheid wordt verlaagd, dat mogelijk een hoger marginaal belastingtarief wordt betaald, en dat mogelijk lagere toeslagen worden ontvangen. Het percentage van het bruto bedrag ineens dat netto overblijft na correctie voor deze effecten is potentieel zeer laag. In lijn met de bevindingen van het Nibud (Nibud, 2022) vinden we dat de sterkste reducties optreden bij deelnemers met een laag pensioenvermogen en recht op toeslagen. Volgens Biesenbeek et al. (2024) bedraagt het mediane bruto inkomen uit de AOW en de tweede pijler ongeveer €36.000. We vinden dat voor deelnemers met een bruto inkomen onder dit niveau (dus 50% van de deelnemers) die huur- en zorgtoeslag ontvangen, netto slechts tussen 21% en 40% overblijft van het bedrag ineens. Indien de deelnemer hierover niet van tevoren goed geïnformeerd is, ontstaat mogelijk de situatie waarbij de gevolgen voor belastingen en toeslagen pas duidelijk worden bij het vaststellen van de belastingaanslag. Op dat moment is mogelijk het bruto bedrag ineens al (deels) geconsumeerd, waardoor de deelnemer in financiële problemen zou kunnen komen omdat teveel ontvangen toeslagen moeten worden terugbetaald.

- Het percentage dat netto overblijft van het bedrag ineens is zeer gevoelig voor een groot aantal gegevens van de deelnemer en een eventuele partner (pensioenvermogen deelnemer, kale huur, overig inkomen deelnemer, overig vermogen deelnemer, en bruto inkomen en overig vermogen van een eventuele partner). We geven hier ter illustratie een aantal voorbeelden (voor de uitgebreide analyse verwijzen we naar Hoofdstuk 2):
 - In Tabel 4 laten we zien hoe gevoelig de reductie in het bedrag ineens is voor de hoogte van de kale huur. Het percentage dat netto overblijft van het bedrag ineens is kan tot bijna 15%p lager zijn bij kale huur van €900 dan bij kale huur van €500.
 - In Figuur 8 laten we zien hoe gevoelig de reductie in het bedrag ineens is voor het inkomen van een partner. Het percentage dat netto overblijft van het bedrag ineens kan tot ruim 36%p lager zijn indien de deelnemer een partner heeft zonder inkomen dan indien hij een partner heeft met een bruto inkomen van €20.000.
 - In Figuur 8 laten we zien hoe gevoelig de reductie is voor eventueel overig inkomen van de deelnemer. Het percentage dat netto overblijft van het bedrag ineens kan tot ruim 14%p lager zijn indien de deelnemer geen overig inkomen heeft, dan wanneer de deelnemer een overig inkomen heeft van €10.000.

Gegevens met betrekking tot, bijvoorbeeld, de kale huur, het overige inkomen en vermogen van de deelnemer en het inkomen en vermogen van een eventuele partner zijn echter niet bekend bij de pensioenuitvoerder. De hoge gevoeligheid voor deze gegevens impliceert dat elke indicatie die de pensioenuitvoerder zou doen op basis van de gegevens waarover hij beschikt een zeer vertekend beeld kan geven. Bovendien is er indien de deelnemer wordt doorverwezen naar een externe partij voor de doorberekening van de effecten op belastingen en toeslagen, een reëel risico op substantiële onderschatting van deze effecten indien de deelnemer onbedoeld onjuiste informatie aanlevert.

In onze analyse hebben we rekening gehouden met de gevolgen van de opname van een bedrag ineens voor belastingen en voor huur- en zorgtoeslag. Echter, in werkelijkheid zijn er nog andere inkomensafhankelijke premies en toeslagen die mogelijk lager worden (of helemaal wegvallen) bij het opnemen van een bedrag ineens. Denk hierbij, bijvoorbeeld, aan Zvw premie of gemeentelijke toeslagen. Dit betekent dat de gevoeligheid voor persoonlijke karakteristieken die wij in onze analyse vinden waarschijnlijk nog een onderschatting is van de werkelijke gevoeligheid.

- Voor deelnemers met pensioenvermogens bij verschillende uitvoerders is het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft (na correctie voor een lagere annuïteitsuitkering, hogere belastingen en lagere toeslagen) potentieel ook verschillend bij de verschillende pensioenuitvoerders. Verschillen kunnen ontstaan door verschillen in het projectierendement en/of de sexeneutrale kansen die de uitvoerder hanteert om de hoogte van de annuïteitsuitkering te bepalen:

- Zo kan, afhankelijk van het pensioenvermogen en het overige vermogen van de deelnemer, het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft tot ongeveer 10%p hoger of ongeveer 7%p lager zijn bij een annuïteit met een projectierendement van 1% dan bij een annuïteit met een projectierendement van 5% (zie Figuur 9).
- De effecten van verschillen in sexeneutrale kansen zijn relatief beperkt, maar niet verwaarloosbaar. Zo kan het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft bij een deelnemersbestand dat dominant uit mannen bestaat tot 4%p hoger of lager zijn dan bij een deelnemersbestand dat dominant uit vrouwen bestaat (zie Figuur 9).

Voor deelnemers met pensioenvermogens bij verschillende uitvoerders kan dus enkel een accuraat beeld geschetst worden van het bedrag dat de deelnemer netto zal overhouden van het bruto bedrag ineens indien de deelnemer aangeeft hoeveel procent hij bij elk van de pensioenuitvoerders als bedrag ineens wil opnemen. De gevolgen voor belastingen en toeslagen dienen vervolgens berekend te worden rekening houdend met alle pensioenvermogens (en eventuele andere bronnen van inkomen en vermogen).

Financiële consequenties over de volledige uitkeringsfase

De opname van een bedrag ineens heeft ook gevolgen voor het netto inkomen in de jaren na het jaar van opname. De annuïteitsuitkering wordt lager, waardoor mogelijk een lager marginaal belastingtarief geldt en/of hogere toeslagen worden ontvangen. **De belangrijkste bevindingen met betrekking tot het effect van een opname van een bedrag ineens op de totale uitkeringsstroom** luiden als volgt:

- Voor wat betreft de bruto waarde van de uitkeringsstroom is het opnemen van een bedrag ineens gunstig voor deelnemers met een lager dan gemiddelde levensverwachting, en ongunstig voor deelnemers met een hoger dan gemiddelde levensverwachting (zie Figuur 12; linker paneel).⁵
- Belastingen en toeslagen hebben beperkte invloed op de aantrekkelijkheid van het opnemen van een bedrag ineens, indien gekeken wordt naar de volledige uitkeringsstroom: hogere belastingtarieven en lagere toeslagen in het jaar van opname van het bedrag ineens worden zo goed als volledig gecompenseerd door lagere belastingtarieven en hogere toeslagen in de jaren na de opname van het bedrag ineens. Hierdoor is het opnemen van een bedrag ineens ook netto gunstig voor deelnemers met een lager dan gemiddelde levensverwachting, en ongunstig voor deelnemers met een hoger dan gemiddelde levensverwachting. Gezien deelnemers met lagere inkomens gemiddeld ook een lagere levensverwachting hebben, zou opname van een bedrag ineens dus met name voor hen interessant kunnen zijn. De effecten zijn echter beperkt tot ongeveer 2% hogere

⁵ Met gemiddelde levensverwachting bedoelen we hier de levensverwachting die overeenstemt met de sterftekansen die de pensioenuitvoerder gebruikt om de uitkeringen van een annuïteit te bepalen.

marktwaarde bij vijf jaar lagere levensverwachting en tot ongeveer 1% lagere marktwaarde bij vijf jaar hogere levensverwachting (zie Figuur 12; rechter paneel).

Een belangrijke kanttekening bij deze resultaten is dat we uitgegaan zijn van de veronderstelling dat het belasting- en toeslagenstelsel in reële termen gelijk blijft gedurende de volledige uitkeringsfase. Het is onwaarschijnlijk dat dit daadwerkelijk het geval zal zijn. Bovendien is de levensverwachting van de deelnemer zowel voor de deelnemer zelf als voor de uitvoerder moeilijk accuraat in te schatten. Deze aspecten maken keuzebegeleiding in de vorm van kwantitatieve uitkomsten (hoeveel procent stijgt/daalt de waarde van uw volledige uitkeringsstroom) eigenlijk onmogelijk.

Praktische en juridische consequenties

Het al dan niet kiezen voor een bedrag ineens kan, zoals uit dit onderzoek blijkt, vergaande financiële consequenties hebben voor de hoogte van huur- en zorgtoeslag en de belastingdruk. Deze gevolgen zijn sterk gevoelig voor de karakteristieken van de deelnemer (en een eventuele partner). Om de financiële consequenties van het opnemen van een bedrag ineens goed in beeld te brengen, zou de pensioenuitvoerder moeten beschikken over alle relevante financiële gegevens van de deelnemer.

Pensioenuitvoerders beschikken, zoals ook de minister van SZW in haar brief van 15 september 2025 beaamt, niet over alle relevante financiële gegevens die voor deelnemers van belang zijn bij het maken van een keuze om al dan niet een bedrag ineens op te nemen. De brief van 15 september 2025 geeft echter een wisselend beeld. Enerzijds bevestigt de minister dat de pensioenuitvoerder niet verplicht is om de financiële gevolgen op deelnemersniveau door te rekenen en geeft zij aan dat de uitvoerder kan volstaan met aan te geven waar hierover meer informatie kan worden verkregen. Anderzijds ontslaat dit de uitvoerder niet van de wettelijke verplichting om een eigen adequate keuzebegeleiding aan te bieden en informatie te verstrekken. Met name laag geletterden en mensen met weinig financiële kennis moeten met al hun vragen rondom het bedrag ineens bij hun uitvoerder terecht kunnen. Gezien het standpunt van de wetgever dat pensioenuitvoerders de keuzebegeleiding mogen baseren op de gegevens uit hun eigen administratie, en gezien de hoge gevoeligheid van de financiële gevolgen voor gegevens die niet bekend zijn bij de pensioenuitvoerder, bestaat het reële risico dat hierdoor schijnzekerheid ontstaat voor de (gewezen) deelnemers.

Conclusie is dan ook dat de keuzebegeleiding door de pensioenuitvoerder bij het al dan niet opnemen van een bedrag ineens ofwel per definitie incompleet is (als de pensioenuitvoerder uitgaat van de gegevens waarover hij in zijn administratie beschikt), ofwel onuitvoerbaar (als de pensioenuitvoerder uit moet gaan van alle relevante financiële gegevens). Wij bevelen dan ook aan om de positie, de verplichtingen en de verantwoordelijkheden van

de pensioenuitvoerders bij de keuzebegeleiding bij het bedrag ineens nader te definiëren en omschrijven, waarbij rekening wordt gehouden met de beperkte informatie waarover uitvoerders beschikken en de onmogelijkheid om op basis van deze gegevens een accuraat beeld te geven van de gevolgen van het opnemen van een bedrag ineens voor belastingen en toeslagen. Enkel dan kan worden vermeden dat bij de deelnemer verwachtingen worden gewekt die niet kunnen worden nagekomen en dat voor de pensioenuitvoerders onverwachte en ongewenste aansprakelijkheidsrisico's ontstaan.

Overige opties in de Wtp

Ons onderzoek richt zich op keuzebegeleiding bij bedrag ineens. De Wtp voorziet echter in verschillende keuzemogelijkheden die het bruto inkomen kunnen verhogen of verlagen, en daarmee mogelijk ook niet verwaarloosbare effecten kunnen hebben op belastingen en toeslagen. Denk hierbij, bijvoorbeeld, aan de hoog-laag constructie of het omzetten van partnerpensioen naar ouderdompensioen. Alhoewel de grootteorde van deze effecten mogelijk kleiner is dan bij een bedrag ineens valt niet uit te sluiten dat de effecten niet verwaarloosbaar zijn. In dat geval ontstaat een gelijkaardig probleem waarbij de uitvoerder over onvoldoende informatie beschikt om de deelnemer op een accurate wijze voor te lichten. We pleiten er daarom voor om de de verplichtingen en de verantwoordelijkheden van de pensioenuitvoerders bij keuzebegeleiding in het algemeen nader te definiëren.

2. Financiële consequenties in het jaar van opname

In dit hoofdstuk analyseren we hoeveel er netto overblijft van het bedrag ineens als rekening wordt gehouden met de verlaging van de annuïteitsuitkering, hogere belastingen, en eventueel lagere huur- en/of zorgtoeslagen. Het Nibud liet in voorbeeldberekeningen zien dat deze effecten zeer substantieel kunnen zijn (Visser et al., 2022). Het belangrijkste doel van onze analyse is om te laten zien hoe gevoelig deze resultaten zijn voor een groot aantal gegevens van de deelnemer en een eventuele partner, en van de pensioenregeling. We bespreken ook de gevolgen hiervan voor de praktische invulling van keuzebegeleiding.

2.1 AOW, belastingtarieven en toeslagen

In deze paragraaf presenteren we de relevante AOW-bedragen, belastingtarieven en de waarden voor het maximale overig vermogen voor recht op huur- en/of zorgtoeslag. Ook laten we zien hoe substantieel huur- en zorgtoeslagen zijn, afhankelijk van het bruto jaarinkomen. Alle bedragen zijn gebaseerd op fiscaal jaar 2025.

Een deelnemer die met pensioen gaat op (of na) de AOW leeftijd, ontvangt in 2025 een jaarlijks bruto AOW bedrag (inclusief vakantiegeld):

- $AOW = (1612, 44 + 100, 39) \times 12 = €20.554$ voor een alleenstaande;
- $AOW = (1103, 97 + 71, 71) \times 12 = €14.108$ voor een deelnemer die gehuwd of samenwonend is.

Aangezien vóór de AOW leeftijd niet alleen belasting maar ook premie volksverzekering verschuldigd is, is het marginale heffingsstarief in de laagste inkomensschijf substantieel lager na de AOW dan vóór de AOW. De marginale tarieven zijn weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: Tarieven

Inkomensschijf	Tarief	
	V óór AOW (belasting + premie volksverzekering)	Na AOW (belasting)
$I < 38.441$	35.82 %	17.92 %
$38.441 \leq I \leq 76.817$	37.48 %	37.48 %
$I > 76.817$	49.50 %	49.50 %

Het totale belastingbedrag (inclusief premie volksverzekering voor deelnemers die nog niet de AOW leeftijd hebben bereikt) is gelijk aan de heffing die volgt uit Tabel 1, verminderd met heffingskorting, en verminderd met ouderenkorting voor deelnemers die de AOW-leeftijd hebben bereikt.⁶

⁶ Zie Tabel algemene heffingskortingen 2025-Belastingdienst en Heffingskortingen voor AOW-gerechtigden-Belastingdienst. Aangezien we in onze analyse enkel kijken naar deelnemers die met pensioen gaan is er geen arbeidskorting

Tabel 2: Maximaal overig vermogen voor recht op toeslagen

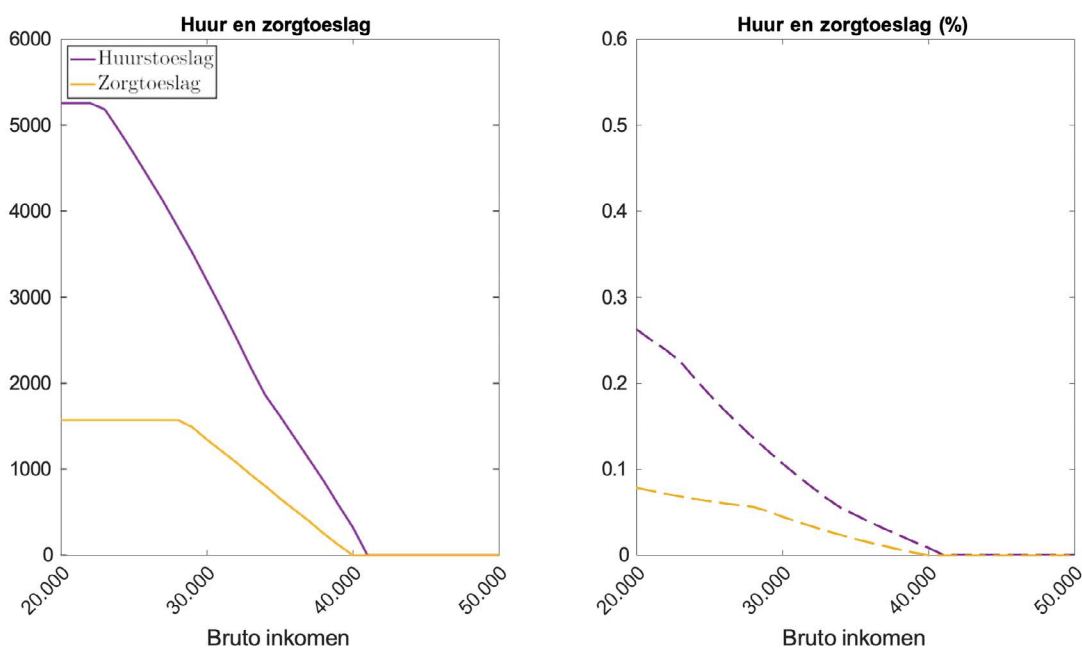
	Maximaal vermogen	
	Huurtoeslag	Zorgtoeslag
Zonder partner	€37.395	€141.896
Met partner	€74.790	€179.429

Zoals eerder vermeld kan alleen recht ontstaan op huur- en/of zorgtoeslag indien het overig vermogen van de deelnemer niet boven een maximale grens uitkomt. De maximale grens is afhankelijk van of de deelnemer al dan niet een partner heeft. De grenzen voor fiscaal jaar 2025 zijn weergegeven in Tabel 2.

Voor deelnemers waarvoor het overige vermogen onder de bovengrens ligt voor recht op een huur- of zorgtoeslag, is het exacte bedrag van de toeslag afhankelijk van het bruto jaarinkomen en of zij al dan niet een toeslagenpartner hebben. In Figuur 1 laten we de toeslagen zien als functie van het bruto jaarinkomen voor de benchmark deelnemer zonder partner. De linker figuur toont de hoogte van de toeslagen; de rechter figuur toont de toeslagen als percentage van het bruto jaarinkomen. Resultaten worden gepresenteerd als functie van als functie van het bruto jaarinkomen, dat we laten variëren van €20.000 tot €50.000.⁷

De linker figuur laat zien dat de hoogte van de toeslagen eerst constant blijft en dan gestaag afneemt voor hogere bruto inkomens. Voor bruto jaarinkomens boven €40.000 is er

Figuur 1: Jaarlijkse huur- en zorgtoeslag: absoluut (links) en als percentage van het bruto jaarinkomen (rechts), voor een kale huur van €750.

⁷ Huur- en zorgtoeslagen zijn bepaald met een tool van de belastingdienst, die te vinden is op <https://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/nl/toeslagen/content/hulpmiddel-proefberekening-toeslagen>

geen recht op huur- en/of zorgtoeslag. De rechter figuur laat zien dat voor de lagere bruto jaarinkomens, de toeslagen (zeer) substantiële percentages van het bruto inkomen kunnen zijn. Zo bedraagt de huurtoeslag voor een deelnemer met een bruto jaarinkomen van €20.000 wel 27% van het bruto jaarinkomen (blauwe onderbroken lijn in rechter figuur). Dit percentage daalt gestaag naar nul voor bruto inkomens boven €40.000. De zorgtoeslag is relatief beperkter, maar voor lage bruto inkomens nog steeds een substantieel percentage van het bruto inkomen. Zo bedraagt de zorgtoeslag voor een deelnemer met een bruto jaarinkomen van €20.000 (paarse onderbroken lijn in rechter figuur) ongeveer 8% van het bruto inkomen.

2.2 Onderzoekopzet: benchmark situatie en gevoeligheidsanalyse

Om inzicht te geven in hoe het opnemen van een bedrag ineens toeslagen en belastingen kan beïnvloeden illustreren we deze effecten eerst voor de **benchmark situatie** beschreven in Box 1.

Box 1: Parameters benchmark situatie

- De deelnemer is alleenstaand en gaat met pensioen op zijn AOW leeftijd (67 jaar) op 1 januari 2025.
- De deelnemer heeft naast de AOW uitkeringen het inkomen uit de tweede pijler geen ander inkomen.
- De kale huur bedraagt €750 per maand.
- Het bedrag ineens bedraagt 10% van het totale pensioenvermogen voor OP, en wordt geconsumeerd in het jaar van opname.
- De pensioenuitvoerder hanteert voor het bepalen van de annuïteitsuitkering in het eerste uitkeringsjaar sexe-neutrale sterftekansen op basis van de AG2020 prognoses, met gewicht 50% voor mannen en 50% voor vrouwen, en een projec-tierendement van 2.5%.

Het bruto inkomen van de benchmark deelnemer bestaat dus uit de jaarlijkse AOW plus het bruto inkomen uit de tweede pijler (de annuïteitsuitkering). De hoogte van de annuïteitsuitkering in het eerste pensioenjaar wordt volledig bepaald door de hoogte van het pensioenvermogen voor OP, het gebruikte projectierendement, en de gebruikte sexeneutrale sterfteprognoses. Het pensioenvermogen voor OP laten we variëren van €100.000 tot €1.200.000. In Tabel 3 tonen we het bruto inkomen als functie van het pensioenvermogen voor de benchmark situatie.

Zoals eerder aangegeven is ons belangrijkste doel om te laten zien hoe gevoelig de effecten op toeslagen en belastingen zijn voor een groot aantal gegevens van de deelnemer en een eventuele partner, en van de pensioenregeling. We presenteren daarom resultaten van een uitgebreide gevoeligheidsanalyse. Omdat belastingtarieven progressief en toeslagentarieven degressief zijn, hangen de effecten van het opnemen van een bedrag ineens

Tabel 3: Bruto inkomen in jaar 1 uit de tweede pijler, als functie van het pensioenvermogen voor OP en het projectierendement (PR)

	Pensioenvermogen voor OP						
	100.000	200.000	400.000	600.000	800.000	1.000.000	1.200.000
Bruto inkomen annuïteit	6.512	13.024	26.047	39.071	52.095	65.119	78.142

op toeslagen en belastingen af van de hoogte van het **totale bruto inkomen van de deelnemer**. Er dient dus bij de berekeningen van het opnemen van een bedrag ineens bij een pensioenuitvoerder rekening te worden gehouden met overige bronnen van inkomen, zoals, bijvoorbeeld, tweede pijler pensioen bij een andere pensioenuitvoerder of een lijfrente-uitkering bij een verzekeraar.⁸ Verder zijn belastingtarieven afhankelijk van of de deelnemer de AOW-leeftijd heeft bereikt, en hangt de hoogte van toeslagen af van het overig inkomen en vermogen van de deelnemer, of de deelnemer al dan niet een partner heeft, en, zo ja, wat de hoogte van het bruto inkomen en vermogen van deze partner is. Naast deze karakteristieken van de deelnemer en een eventuele partner zijn de effecten van het opnemen van een bedrag ineens ook afhankelijk van de karakteristieken van de pensioenregeling die bepalend zijn voor de hoogte van de uitkering van de annuïteit in het jaar van opname van het bedrag ineens. In onze gevoeligheidsanalyse kijken we daarom naar de effecten van:

- **Gegevens van de deelnemer die bekend zijn bij de pensioenuitvoerder:** pensioenvermogen voor ouderdomspensioen (eventueel na uitruil van partnerpensioen voor ouderdomspensioen), gewenste percentage van het bedrag ineens (maximaal 10%), of de deelnemer de AOW leeftijd heeft bereikt op pensioendatum.
- **Gegevens van de deelnemer die niet bekend zijn bij de pensioenuitvoerder:** kale huur, eventueel overig inkomen (anders dan AOW en tweede pijler bij de uitvoerder), overig vermogen van de deelnemer, totale bruto inkomen van een eventuele partner en zijn/haar vermogen.
- **Gegevens van de pensioenregeling:** het gebruikte projectierendement, de beleggingsmix, en de sexeneutrale kansen die de uitvoerder gebruikt om de annuïteit te prijzen.

We gaan er in de analyse van uit dat de deelnemer het bedrag ineens consumeert in het jaar van opname. Een deelnemer kan er echter voor kiezen om het bedrag ineens gespreid over een aantal jaar te consumeren. Op deze manier kan een vorm van een "hoog-laag" consumptiepatroon gecreëerd worden. Echter, indien de deelnemer (een deel van) het bedrag niet consumeert in het jaar van opname, dan wordt het niet geconsumeerde bedrag toegevoegd aan Box 3, waarover belasting betaald dient te worden indien boven de drempelwaarde. Het onttrekken van extra vermogen zonder dat het geconsumeerd wordt is

⁸ Het komt veelvuldig voor dat (gewezen) pensioendeelnemers pensioenvermogens hebben bij verschillende pensioenuitvoerders.

fiscaal ongunstig. Concreet betekent dit dat, voor deelnemers die ervoor kiezen om het bedrag ineens over een aantal jaar te consumeren, de procentuele reducties van het bedrag ineens groter kunnen zijn dan de reducties die we in dit paper rapporteren.

2.3 Effect van de opname van een bedrag ineens in het jaar van opname: benchmark situatie

2.3.1 Effect op bruto jaarinkomen, belastingen en toeslagen

Het bruto jaarinkomen van de benchmark deelnemer bestaat uit de som van het jaarlijkse AOW uitkering (die €20.554 bedraagt) en de uitkering uit het tweede pijler pensioen. De tweede pijler uitkering in het eerste pensioenjaar is afhankelijk van of de deelnemer al dan niet een bedrag ineens opneemt. Als de deelnemer een bedrag ineens opneemt van 10% van het totale pensioenvermogen voor OP, dan daalt de uitkering van de annuïteit evenredig met 10%. Het bruto inkomen stijgt dus met het bruto bedrag van het bedrag ineens, vermindert met de reductie van de uitkering van de annuïteit.

De linker figuur in Figuur 2 toont het bruto jaarinkomen met en zonder opname van een bedrag ineens van 10%. De blauwe onderbroken lijnen geven de grenzen weer van de belastingsschijven. Bij een vermogen van €200.000, bijvoorbeeld, is het bruto jaarinkomen zonder opname van een bedrag ineens gelijk aan de jaarlijkse AOW plus een jaarlijkse uitkering van ongeveer €13.000 (6.5% van het pensioenvermogen OP). Voor een alleenstaande die AOW ontvangt, is het totale jaarinkomen indien geen bedrag ineens wordt opgenomen dus gelijk aan:

$$I = 20.554 + 13.000 = 33.554. \quad (1)$$

Bij opname van 10% van het pensioenvermogen van €20.000 als bedrag ineens, daalt de annuïteitsuitkering in het jaar van opname van €13.500 naar €11.700 (6.5% van 200.000-20.000), en wordt het totale bruto jaarinkomen inclusief AOW gelijk aan:

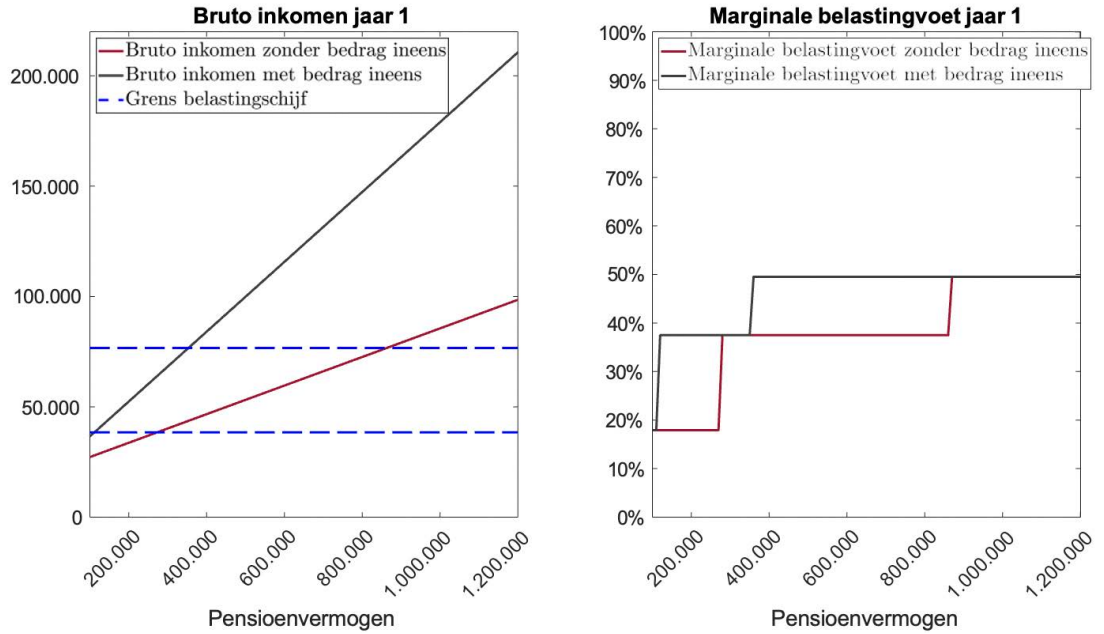
$$I^{LS} = 20.554 + 20.000 + 11.700 = 52.254. \quad (2)$$

Zonder opname van een bedrag ineens valt dit jaarinkomen volledig in de laagste belastingsschijf. Door de opname van het bedrag ineens komt een substantieel deel van het jaarinkomen in de tweede belastingsschijf terecht. De rechter figuur in Figuur 2 laat zien dat de opname van 10% van het pensioenvermogen voor OP als bedrag ineens leidt tot een hogere marginale belastingvoet voor bijna alle OP vermogens tussen €120.000 en €870.000.

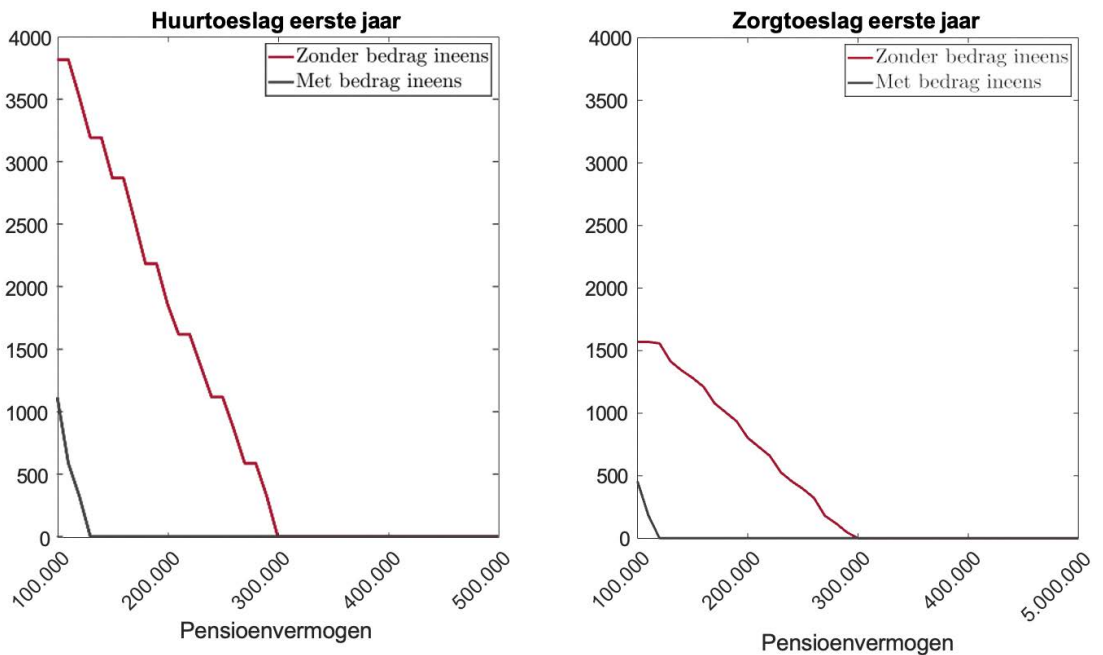
De opname van een bedrag ineens heeft ook gevolgen voor de hoogte van de toeslagen voor deelnemers die recht hebben op een toeslagen indien zij geen bedrag ineens opnemen.

Figuur 3 toont het effect van de opname van een bedrag ineens op de jaarlijkse huurtoeslag (links) en de jaarlijkse zorgtoeslag (rechts), voor een alleenstaande deelnemer die AOW ontvangt, en waarvoor het totale overige vermogen niet hoger is dan het maximale

Figuur 2: Bruto jaarinkomen inclusief AOW (links) en marginale belastingvoet (rechts) met opname van een bedrag ineens (rode lijn) en zonder opname van een bedrag ineens (zwarte lijn). het bedrag ineens bedraagt 10% van het pensioenvermogen OP.

Figuur 3: Huurtoeslag (links) en zorgtoeslag (rechts) met en zonder opname van een bedrag ineens, als functie van totaal pensioenvermogen OP, voor de benchmark situatie.

vermogen waarbij recht kan ontstaan op de toeslag (zie Tabel 2). De figuur laat zien dat de opname van het bedrag ineens leidt tot (aanzienlijk) lagere toeslagen voor pensioenvermogens tot ongeveer €300.000. Bij een pensioenvermogen van, bijvoorbeeld, €200.000, ontstaat een reductie van ongeveer €1.860 aan huurtoeslag (linker figuur) en ongeveer €800 aan zorgtoeslag (rechter figuur). Relatief ten opzichte van het bruto jaarinkomen zonder opname van een bedrag ineens, dat voor deze deelnemer inclusief AOW €33.554 bedraagt, zijn dit grote reducties.

2.3.2 Wat netto overblijft van het bruto bedrag ineens: benchmark situatie

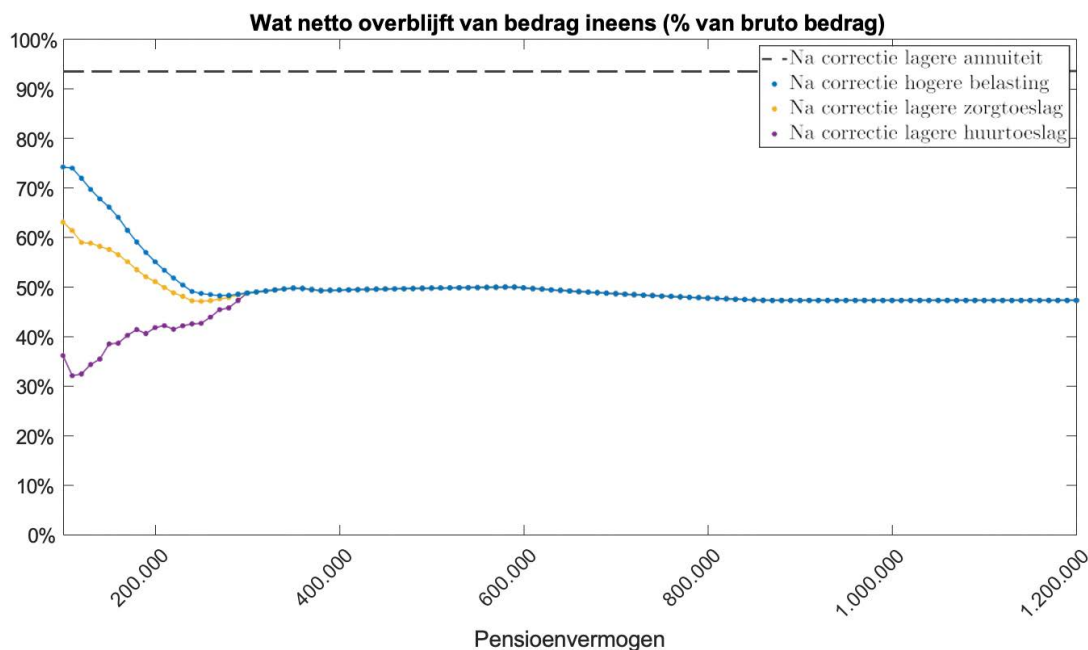
De reducties in toeslagen en hogere belastingen impliceren dat er mogelijk een groot verschil zit tussen het bruto bedrag ineens, en wat netto overblijft van dat bedrag als we rekening houden met hogere belastingen, lagere annuïteitsuitkering en mogelijk lagere toeslagen. Om deze effecten inzichtelijk te maken bepalen we **het verschil tussen het netto inkomen (in het jaar van de opname van het bedrag ineens) met en zonder opname van een bedrag ineens**. Dit verschil in netto uitkering bestaat uit het bruto bedrag ineens, gecorrigeerd voor (zie ook Nibud, 2022):

- **de evenredige reductie van de annuïteitsuitkering met 10%**; wat overblijft na deze correctie noemen we het *het extra bruto bedrag* ;
- **het verschil tussen het totale belastingbedrag met en zonder bedrag ineens**; dit verschil is gelijk aan de *belasting betaald op het extra bruto bedrag* ;
- **de reducties in huur- en zorgtoeslag**; deze reductie is gelijk aan de reductie in de toeslagen ten gevolge van de verhoging van het bruto jaarinkomen met *het extra bruto bedrag*.

In Figuur 4 laten we stapsgewijs het cumulatieve effect zien van elk van deze reducties, waarbij we het bedrag dat overblijft uitdrukken als percentage van het bedrag ineens. We laten resultaten zien voor de benchmark situatie met een pensioenvermogen voor OP variërend van €100.000 tot €1.200.000.

Ongeacht de hoogte van het pensioenvermogen bedraagt de verlaging van de annuïteitsuitkering (met 10%) 6.5% van het bruto bedrag ineens. Het *extra bruto bedrag* bedraagt dus voor alle deelnemers 93.5% van het bruto bedrag ineens (de zwarte onderbroken lijn). Voor deelnemers die geen recht hebben op huur- en zorgtoeslagen (bvb vanwege te hoog overig vermogen of te hoog bruto inkomen) geeft de blauwe stippellijn weer hoeveel procent zij overhouden van hun bedrag ineens na aftrek van de belasting op de overblijvende 93.5% van het bruto bedrag ineens. Dit percentage varieert van ongeveer 74% voor de laagste vermogens tot 47% voor de hoogste pensioenvermogens. Voor deelnemers die recht hebben op zowel zorg- als huurtoeslag indien zij geen bedrag ineens opnemen, bedraagt de reductie in toeslagen ten gevolge van de opname van een bedrag ineens (verschil tussen

Figuur 4: De figuur toont de netto extra uitkering in het jaar van de opname van het bedrag ineens, uitgedrukt als percentage van het bruto bedrag ineens.

blauwe en paarse stippellijn) tussen 0% en 40% van het bruto bedrag ineens. Het gecombineerde effect van reductie in de uitkering van de annuïteit, hogere belastingen, en lagere toeslagen is het grootst voor deelnemers een pensioenvermogen voor OP van ongeveer €110.000, waarvoor het overig vermogen onder de maximum grens ligt voor recht op huur- en zorgtoeslag. Voor hen betekent het cumulatieve effect van de hogere belastingen en lagere zorg- en huurtoeslagen dat slechts 32% overblijft van het bruto bedrag ineens. Biesenbeek et al. (2024) laten zien dat het mediane bruto inkomen uit AOW en tweede pijler ongeveer €36.000 bedraagt, wat overeenstemt met een pensioenvermogen van iets meer dan €200.000. In Figuur 4 zien we dat alle deelnemers met pensioenvermogens onder dit mediane niveau (dus 50% van alle deelnemers) netto tussen 30% en 40% overhouden van het bedrag ineens na correctie voor hogere belastingen, lagere annuïteit en lagere toeslagen.

2.4 Wat netto overblijft van het bruto bedrag ineens: gevoeligheidsanalyse

Bovenstaande resultaten gelden voor de benchmark situatie beschreven in Box 1. In deze paragraaf laten we zien hoe gevoelig de resultaten zijn voor de karakteristieken van de deelnemer, van een eventuele partner, en van de pensioenregeling. Specifiek laten we zien hoe gevoelig de resultaten zijn voor:

- het percentage dat wordt opgenomen als bedrag ineens
- de hoogte van de kale huur;
- of de deelnemer wel of niet al AOW ontvangt;

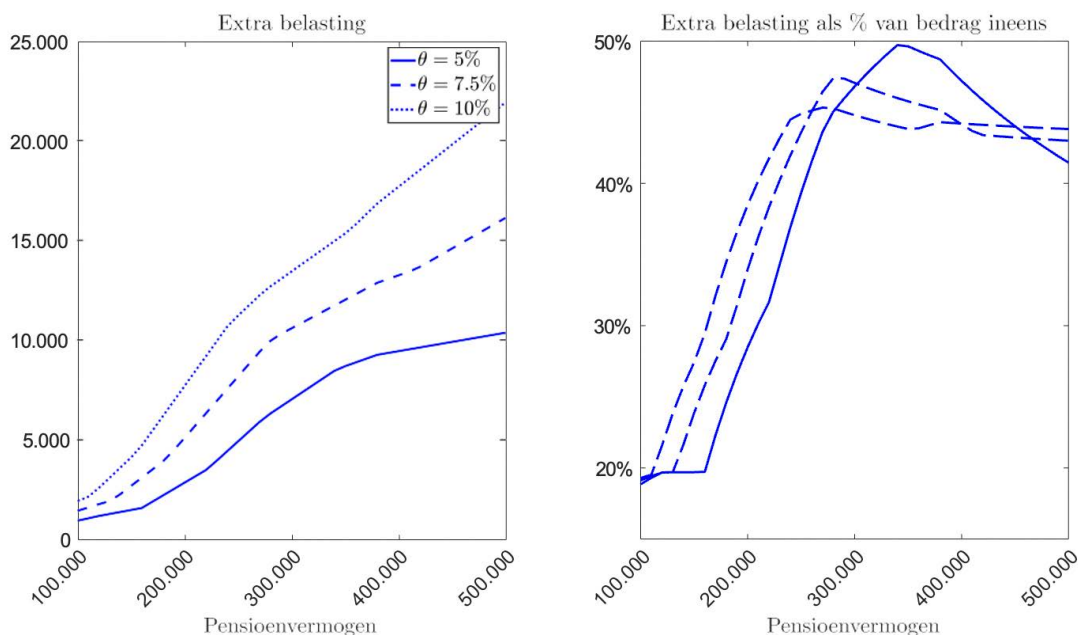
- of de deelnemer een partner heeft, en, zoja, het bruto inkomen van de partner;
- het door de uitvoerder gebruikte projectierendement (PR) en de gebruikte sexeneutrale kansen.

Het percentage dat wordt opgenomen als bedrag ineens

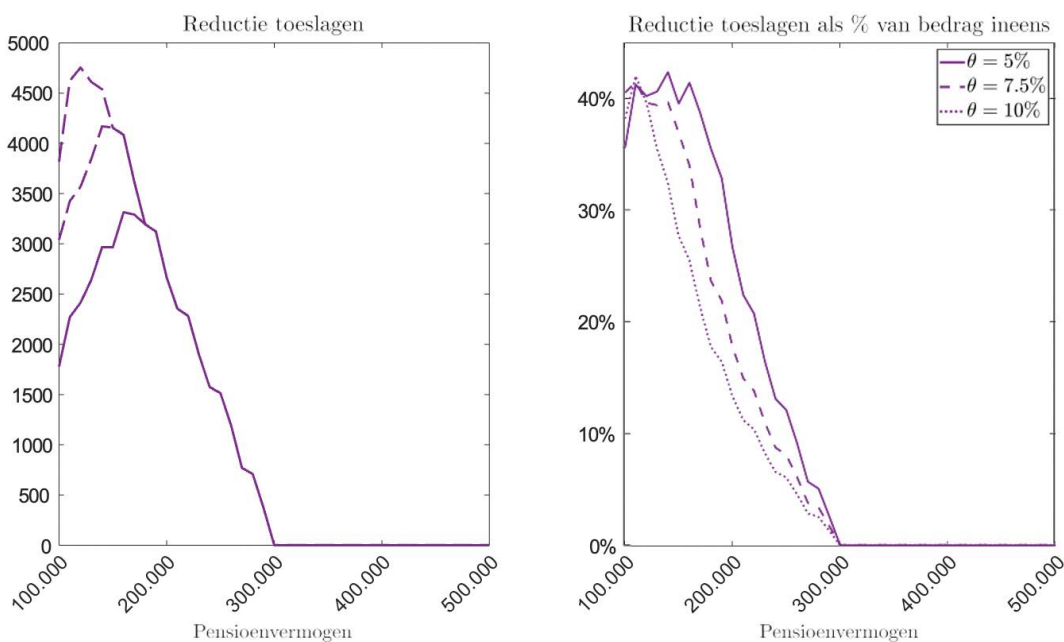
In de benchmarksituatie gaan we uit van een deelnemer die een bedrag ineens opneemt gelijk aan 10% (het maximum) van het pensioenvermogen voor OP, na eventuele uitruil van pensioenvermogen voor PP. We laten nu zien hoe de resultaten wijzigen als een lager percentage wordt opgenomen als bedrag ineens. Figuur 5 toont het effect op belastingen, terwijl Figuur 6 het effect op toeslagen (som van huur- en zorgtoeslag) toont. In beide figuren toont de linkerfiguur het absolute bedrag (verhoging belasting/verlaging toeslag), en toont de rechterfiguur de verhoging belasting/verlaging toeslagen als percentage van het bedrag ineens.

Zoals verwacht leidt een hoger bedrag ineens tot een grotere absolute toename in belastingen. Hetzelfde geldt voor de toeslagen, tenzij de volledige toeslag al wegvalt bij een lager percentage aan bedrag ineens. Voor, bijvoorbeeld, pensioenvermogens van €200.000 en hoger geldt dat de maximale reductie in toeslagen (het volledig wegvallen van de toeslag) al optreedt bij een bedrag ineens van 5% het pensioenvermogen. Een verhoging van het bedrag ineens heeft dan geen invloed meer op het verlies aan toeslagen. Daardoor is het verlies aan toeslagen, uitgedrukt als percentage van het bedrag ineens *groter* bij een lager bedrag ineens dan bij een hoger bedrag ineens (zie rechterfiguur Figuur 6).

Figuur 5: Effect van het percentage dat wordt opgenomen als bedrag ineens (θ) op de extra belastingen (links) en op de extra belastingen als percentage van het bedrag ineens (rechts).

Figuur 6: Effect van het percentage dat wordt opgenomen als bedrag ineens (θ) op de reductie in toeslagen (links) en op de reductie in toeslagen als percentage van het bedrag ineens (rechts).

Eenzelfde fenomeen treedt op bij de toename in belastingen uitgedrukt als percentage van het bedrag ineens (zie rechterfiguur Figuur 5). Voor hogere pensioenvermogens kan de procentuele reductie in het bedrag ineens ten gevolge van hogere belastingen *hogere* zijn bij een lager bedrag ineens dan bij een hoger bedrag ineens. Dit treedt op als al bij een lager bedrag ineens de arbeidskorting en/of ouderenkorting tot het minimumbedrag wordt gereduceerd. Verdere verhoging van het bedrag ineens heeft dan geen invloed meer op de heffingskorting en/of ouderenkorting.

Effect van de hoogte van de kale huur

In de benchmark situatie betaalt de deelnemer een kale huur van €750. Tabel 4 toont het effect van hogere of lagere kale huur op het percentage van het bruto bedrag ineens dat de benchmark deelnemer netto overhoudt na correctie voor lagere annuïteit, hogere belasting en lagere toeslagen. De kale huur bedraagt €500, €750 of €900.

Bij een gegeven bruto inkomen betekent een hogere kale huur dat, zonder opname van een bedrag ineens, een hogere huurtoeslag wordt ontvangen. Als gevolg daarvan ontstaat bij hogere kale huur een grotere reductie in huurtoeslag bij opname van een bedrag ineens, waardoor netto een lager percentage van het bedrag ineens overblijft. Zo laat Tabel 4 zien dat het percentage van het bruto bedrag ineens dat netto overblijft voor een deelnemer met pensioenvermogen voor OP gelijk aan €150.000, daalt van 48.6% bij een kale huur van €500 naar 33.8% bij een kale huur van €900; een daling met bijna 15%p.

Tabel 4: Percentage van bedrag ineens dat netto overblijft voor verschillende waarden van de kale huur

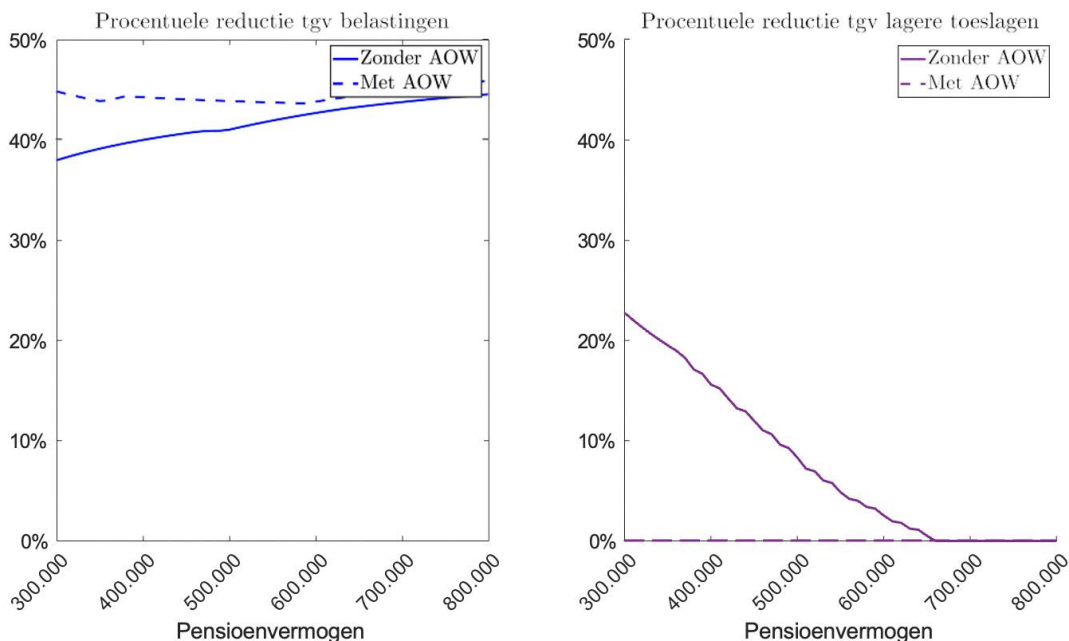
Kale huur	Pensioenvermogen voor OP		
	100.000	150.000	200.000
500	39.6%	48.6%	55.1%
750	36.0%	38.4%	46.9%
900	34.7%	33.8%	42.7%

Effect opnemen bedrag ineens vóór de AOW leeftijd

De benchmark situatie betreft een deelnemer die met pensioen gaat op zijn AOW leeftijd (67 jaar). We laten nu zien hoe de effecten van het opnemen van een bedrag ineens veranderen als de deelnemer met pensioen gaat op leeftijd 65 jaar, en dus nog geen AOW ontvangt. Dit beïnvloedt zowel de reductie in annuïteitsuitkering, de hoogte van de extra belasting als de reductie in toeslagen. We bespreken deze drie effecten afzonderlijk, en beperken ons hierbij tot deelnemers met een pensioenvermogen van minimaal €300.000, aangezien voor lagere vermogens het bruto inkomen zonder AOW onder de bijstandsgrens valt.

- **Evenredige reductie annuïteitsuitkering:** bij eenzelfde pensioenvermogen OP is de annuïteitsuitkering in het eerste jaar ruim 6% lager indien de deelnemer op leeftijd 65 met pensioen gaat. Daardoor is de reductie in de annuïteitsuitkering bij opname van een bedrag ineens ook 6% lager dan voor een deelnemer die op leeftijd 67 jaar met pensioen gaat.
- **Procentuele reductie van het bedrag ineens ten gevolge van hogere belastingen:** hier spelen twee tegengestelde effecten. Enerzijds heeft een deelnemer die geen AOW ontvangt (bij eenzelfde pensioenvermogen voor OP) een lager bruto inkomen dan een deelnemer die wel AOW ontvangt, waardoor het bedrag ineens zonder AOW mogelijk voor een groter deel in een lagere belastingschijf valt, en er hogere heffingskortingen gelden. Anderzijds is het belastingtarief (inclusief premie volksverzekering) in de laagste schijf substantieel hoger vóór de AOW leeftijd (35.82%) dan na de AOW leeftijd (17.92%). De linker figuur in Figuur 7 laat zien dat het netto effect gunstig is: de procentuele reductie van het bedrag ineens ten gevolge van hogere belastingen is tussen 1%p en 7%p lager voor een deelnemer die met 65 jaar met pensioen gaat, dan voor een deelnemer die met 67 jaar met pensioen gaat.
- **Procentuele reductie ten gevolge van lagere toeslagen:** Deelnemers die AOW ontvangen en een pensioenvermogen van minimaal €300.000 hebben, hebben zowel met als zonder bedrag ineens geen recht op toeslagen. Zij verliezen dus niets. Deelnemers die nog geen AOW ontvangen hebben wel recht op toeslagen indien zij geen bedrag ineens opnemen, maar verliezen dit recht bij opname van het bedrag ineens. De rechter figuur in Figuur 7 laat zien dat de procentuele reductie ten gevolge van lagere toeslagen voor hen tot 23% van het bruto bedrag ineens bedraagt.

Figuur 7: Procentuele reductie in bedrag ineens ten gevolge van hogere belastingen (linker figuur) en ten gevolge van hogere belastingen en lagere toeslagen (rechter figuur), voor deelnemers die op de AOW leeftijd (67 jaar; onderbroken lijnen) of voor de AOW leeftijd (65 jaar; doorgetrokken lijnen) met pensioen gaan.

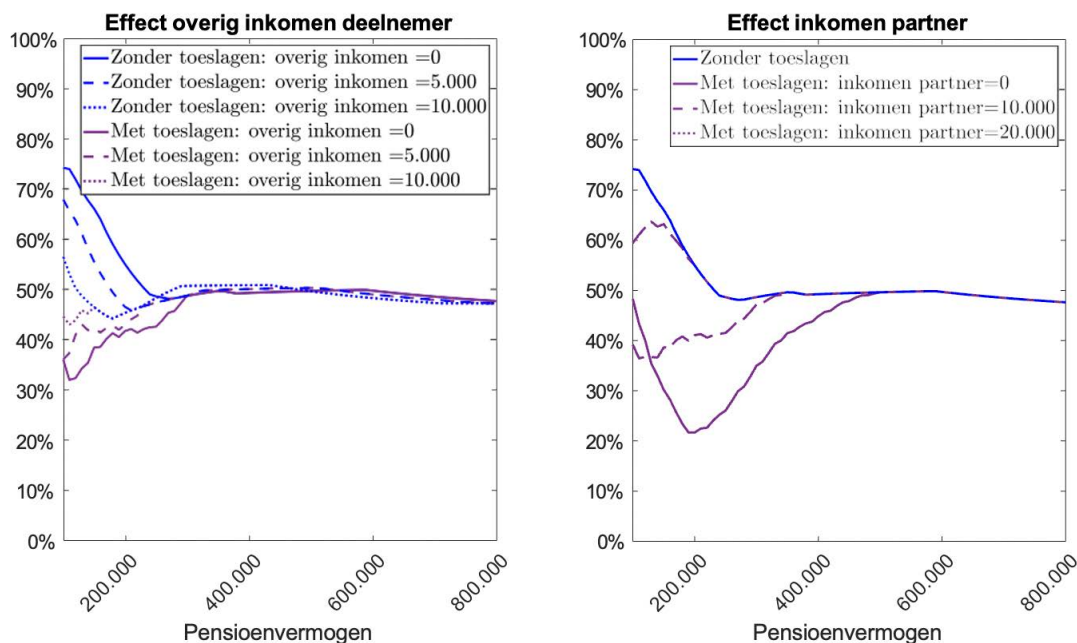

Effect van overig inkomen deelnemer en van inkomen partner

De benchmark deelnemer heeft geen partner en geen overig inkomen (naast de AOW en de annuïteitsuitkering bij de pensioenuitvoerder). We laten nu zien hoe gevoelig de uitkomsten zijn voor overig inkomen van de deelnemer (bijvoorbeeld een annuïteitsuitkering bij een andere pensioenuitvoerder of bij een verzekeraar). We gaan er hierbij nog steeds vanuit dat de deelnemer geen partner heeft. Vervolgens laten we zien hoe gevoelig de uitkomsten zijn voor het inkomen van een partner voor deelnemers die wel een partner hebben.

De linker figuur in Figuur 8 laat zien hoe gevoelig de reductie is voor overig inkomen van de deelnemer. Een hoger overig inkomen impliceert dat, bij eenzelfde pensioenvermogen OP (en dus eenzelfde bedrag ineens), de deelnemer een hoger bruto inkomen heeft. Als gevolg daarvan valt een groter deel van het bedrag ineens mogelijk in een hogere belastingsschijf. We zien dan ook dat de procentuele reductie ten gevolge van belastingen groter is bij een hoger overig inkomen (de blauwe lijnen). Zo is voor een deelnemer met pensioenvermogen €180.000 het percentage dat netto overblijft van het bedrag ineens na belastingen 15%p lager indien hij een overig inkomen van €10.000 heeft (blauwe stippellijn) dan indien hij geen overig inkomen (blauwe doorgetrokken lijn). Daartegenover staat dat bij hoger bruto inkomen de toeslagen lager zijn, waardoor ook het verlies aan toeslagen door opname van een bedrag ineens lager is. Voor deelnemers die recht hebben op toeslagen is dit effect dominant, waardoor zij netto meer overhouden van het bedrag ineens bij een hoger overig inkomen. Zo is voor een deelnemer met pensioenvermogen €110.000 het percentage dat

Figuur 8: Effect van overig inkomen van de deelnemer (links) en inkomen van een partner (rechts) op het percentage van bedrag ineens dat netto overblijft na correctie voor hogere belasting (blauw) en na correctie voor hogere belasting en lagere toeslagen (paars).

netto overblijft van het bedrag ineens na belastingen 11%p hoger bij een overig inkomen van €10.000 (paarse stippellijn) dan bij geen overig inkomen (paarse doorgetrokken lijn).

De rechter figuur in Figuur 8 laat zien hoe gevoelig de reductie is voor het inkomen van de partner. Inkomen van een partner beïnvloedt niet het belastingpercentage, maar wel de toeslagen. Een hoger inkomen van de partner betekent dat de toeslagen lager worden. Dit effect kan zeer groot zijn. Een deelnemer met een pensioenvermogen voor OP van €190.000 (inclusief AOW een bruto inkomen van ongeveer €32.923), houdt netto slechts 21% over van het bedrag ineens (doorgetrokken paarse lijn) indien de partner geen inkomen heeft, terwijl er 57% overblijft indien de partner een bruto inkomen heeft van €20.000 (paarse stippellijn).

Effect van bestandssamenstelling en projectierendement

We laten nu zien hoe de resultaten veranderen als de deelnemer een annuïteit met een hoger of lager projectierendement heeft. We presenteren resultaten voor drie mogelijke waarden van het (tijdsafhankelijke) projectierendement:

- $PR = 1\%$, bijvoorbeeld een vaste annuïteit met inflatiecorrectie;
- $PR = 2.5\%$, bijvoorbeeld een variabele annuïteit met in reële termen een verwachte vlakke uitkering, waarbij 30% risicovol wordt belegd;
- $PR = 5\%$, bijvoorbeeld een variabele annuïteit met in reële termen een verwachte vlakke uitkering, waarbij 80% risicovol wordt belegd.

Tabel 5: Bruto inkomen in jaar 1 uit de tweede pijler, als functie van het pensioenvermogen voor OP en het projectierendement (PR)

	Pensioenvermogen voor OP					
	200.000	400.000	600.000	800.000	1000.000	1.200.000
PR=1%	11.185	22.370	33.555	44.740	55.925	67.110
PR=2.5%	13.024	26.047	39.071	52.095	65.119	78.142
PR=5%	16.341	32.682	49.023	65.363	81.704	98.045

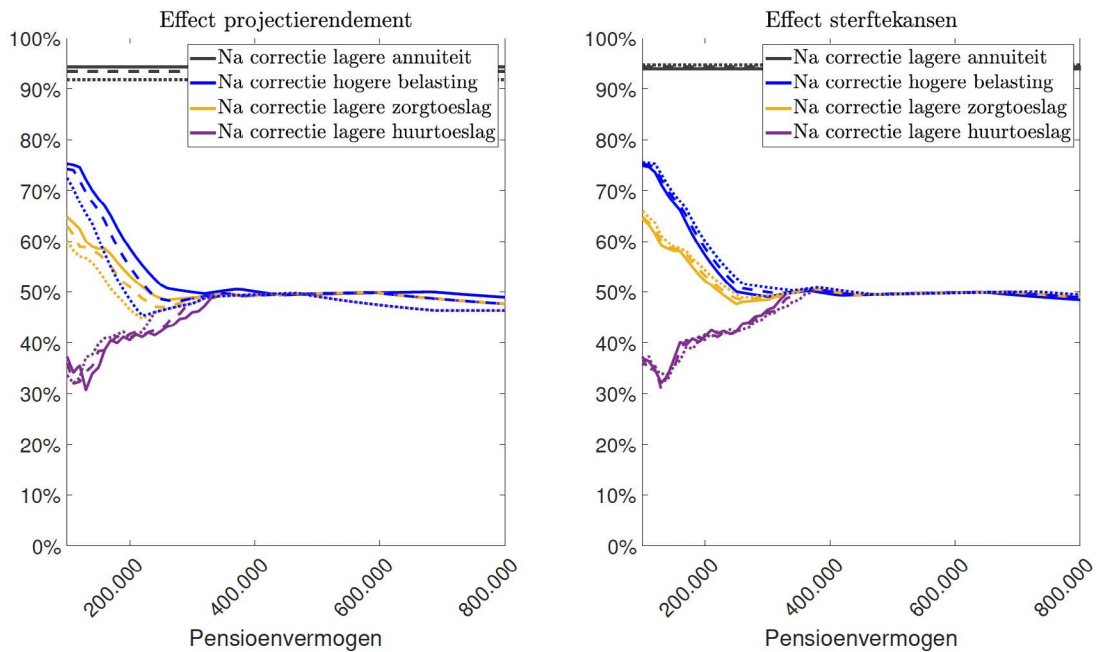
Bij gelijkblijvend pensioenvermogen OP betekent een lager projectierendement (bvb vanwege de keuze voor een vaste annuïteit in plaats van een variabele annuïteit), dat de uitkering van de annuïteit in het jaar van opname van het bedrag ineens lager is, waardoor ook het bruto inkomen lager is. In Tabel 5 tonen we het bruto inkomen als functie van het pensioenvermogen, voor drie mogelijke waarden van het projectierendement. De sexeneutrale kansen zijn gelijk gesteld aan de gemiddelde sterftetekansen voor mannen en vrouwen (met gelijke gewichten), volgens de AG2020 prognose.

De linker figuur in Figuur 9 laat het effect zien van het projectierendement op de procentuele reductie van het bedrag ineens ten gevolge van een lagere annuïteitsuitkering, hogere belastingen, en lagere toeslagen voor deelnemers. Ten opzichte van een variabele annuïteit (voor een 67 jarige) met een projectierendement gelijk aan 5% is de uitkering in het eerste pensioenjaar voor een vaste annuïteit met een projectierendement van 1% bijna 32% lager (Tabel 5). Als gevolg hiervan is ook de procentuele reductie in het bedrag ineens ten gevolge van de verlaging van de annuïteit lager bij een lager projectierendement. De reductie bedraagt 5.6% van het bedrag ineens voor een annuïteit met PR=1% (de zwarte doorgetrokken lijn), 6.8% van het bedrag ineens voor een annuïteit met PR=3% (de zwarte onderbroken lijn), en 8.2% van het bedrag ineens voor een annuïteit met PR=5% (de zwarte stippellijn).

De effecten van een hoger projectierendement op extra belastingen en eventueel verlies van toeslagen door opname van een bedrag ineens zijn *kwalitatief* hetzelfde als de effecten van overig inkomen van de deelnemer: beide verhogen het bruto inkomen relatief ten opzichte van de hoogte van het bedrag ineens. Daarom is de procentuele reductie van het bedrag ineens ten gevolge van hogere belastingen groter bij een hoger projectierendement (het verschil bedraagt tot 10%p), en wordt dit effect voor deelnemers die recht hebben op toeslagen deels gecompenseerd door een minder groot verlies aan toeslagen. Voor hen is het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft tot ongeveer 6%p hoger bij een annuïteit met een projectierendement van 1% (paarse stippellijn) dan bij een projectierendement van 5% (doorgetrokken paarse lijn).

De rechter figuur in Figuur 9 laat het effect zien van bestandssamenstelling op de procentuele reductie van het bedrag ineens ten gevolge van een lagere annuïteitsuitkering, hogere belastingen, en lagere toeslagen voor deelnemers. In de benchmark situatie gingen we uit

Figuur 9: Percentage van bedrag ineens dat netto overblijft, voor drie verschillende projectierendementen in de linker figuur: PR=1% (doorgetrokken lijnen), PR=3% (onderbroken lijnen), en PR=5% (stippellijnen), en voor drie bestands-samenstellingen in de rechter figuur: 100% vrouw (doorgetrokken lijnen); 50% vrouw/50% man (onderbroken lijnen), en 100% man (stippellijnen).

van sterftekansen die gebaseerd zijn op een 50/50 mix tussen mannen en vrouwen. De annuïteitsuitkering neemt toe naarmate er relatief meer mannen in het deelnemersbestand zitten, aangezien dan de sexeneutrale sterftekansen hoger zijn. Een hogere fractie mannen heeft daarom kwalitatief hetzelfde effect als een hoger projectierendement. In de figuur illustreren we de effecten voor de twee uitersten (100% vrouw en 100% man) en de benchmark (50% man/50% vrouw). De effecten zijn beperkt, maar niet verwaarloosbaar. Zo kan het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft bij een bestand dat dominant uit mannen bestaat (stippellijnen) tot 4%p hoger of lager zijn dan bij een bestand dat dominant uit vrouwen bestaat (doorgetrokken lijnen).

3. Effect van het opnemen van een bedrag ineens op de waarde van de netto inkomstenstroom

In het vorige hoofdstuk lieten we zien dat het percentage van het bedrag ineens dat netto overblijft na correctie voor lagere annuïteitsuitkering, hogere belastingen en lagere toeslagen zeer laag kan zijn, met de grootste effecten voor deelnemers met lage pensioenvermogens die recht hebben op toeslagen.

Het opnemen van een bedrag ineens beïnvloedt niet alleen de uitkering in het jaar van opname, maar ook in alle volgende jaren. In de jaren na de opname ontvangt de deelnemer een lagere annuïteitsuitkering, waardoor het totale bruto inkomen (tov het niet opnemen van een bedrag ineens) lager is. Dit lagere bruto inkomen kan, afhankelijk van de karakteristieken van de deelnemer, leiden tot een lagere marginale belasting en hogere toeslagen. In dit hoofdstuk analyseren we de effecten van de opname van een bedrag ineens op de bruto en netto waarde van de volledige uitkeringsstroom. We presenteren resultaten voor de benchmark situatie beschreven in Box 1, en gaan uit van een variabele annuïteit waarvoor 30% risicovol belegd wordt, met een reële rente van 1%, een verwacht reël rendement van 6% en een volatiliteit van 20%. Het projectierendement is gelijk aan het rendement op de beleggingen (2.5%), waardoor in verwachting een vlak uitkeringspatroon ontstaat.⁹

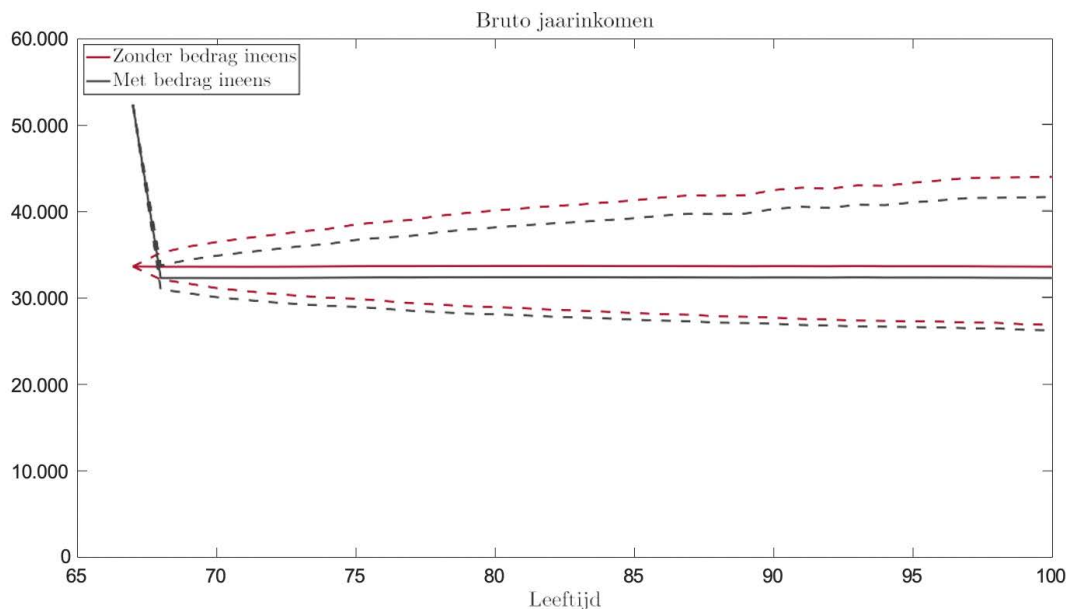
3.1 Jaarlijks bruto inkomen, belastingen en toeslagen

Aangezien de deelnemer een variabele annuïteit heeft is het bruto inkomen vanaf het tweede pensioenjaar afhankelijk van de behaalde beleggingsrendementen. Figuur 10 toont het gemiddelde bruto inkomen (doorgetrokken lijnen) alsook het bruto inkomen in een pessimistisch scenario (2.5% kwantiel; onderbroken lijnen) en in een optimistisch scenario (97.5% kwantiel; onderbroken lijnen). De figuur toont de resultaten voor een deelnemer met een pensioenvermogen voor OP gelijk aan €200.000 die een bedrag ineens van 10% opneemt (zwarte lijnen) en voor een deelnemer met hetzelfde pensioenvermogen voor OP die geen bedrag ineens opneemt (rode lijnen).

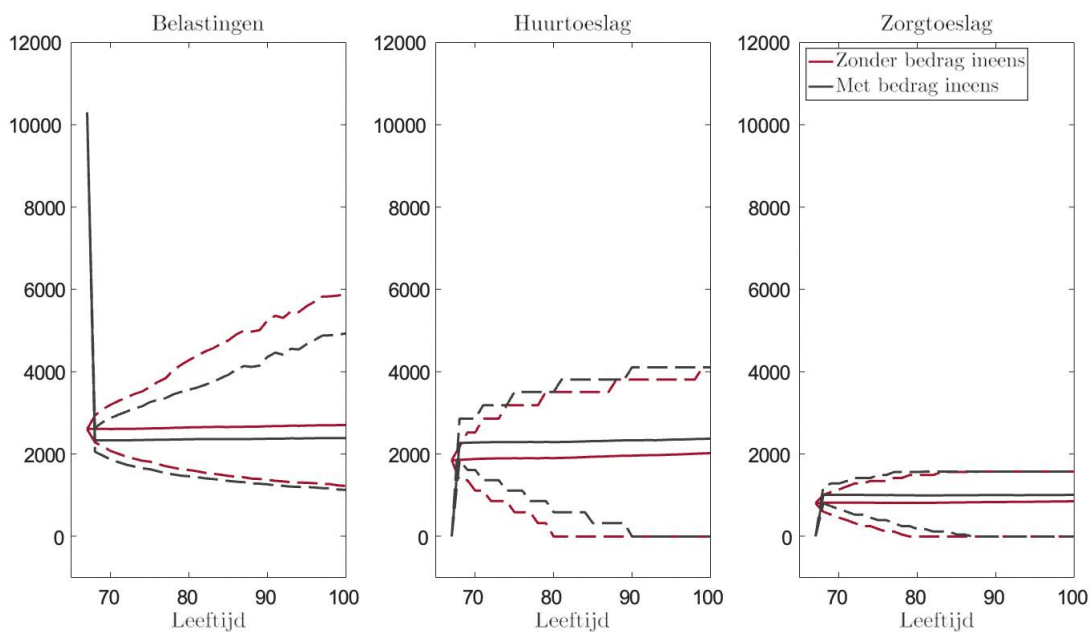
In Hoofdstuk 3 lieten we zien dat het opnemen van dit bedrag ineens voor deze deelnemer betekent dat het bruto inkomen in het jaar van opname stijgt van €33.554 naar €52.245. De uitkering in de volgende jaren is afhankelijk van beleggingsrendementen, en is in elk scenario voor deze rendementen 10% lager met opname van een bedrag ineens dan zonder opname van een bedrag ineens. De gemiddelde uitkering daalt van €33.554 naar €30.199 door de opname van het bedrag ineens.

⁹ We modelleren financiële rendementen met een Black-Scholes model met als benchmark waarden een reële rente van 1%, een verwacht reël rendement van 6% en volatiliteit van 20%.

Figuur 10: De figuur toont het gemiddelde, het 2.5% kwantiel en het 97.5% kwantiel van het bruto jaarinkomen als functie van de leeftijd, met (rode lijnen) en zonder (zwarte lijnen) opname van een bedrag ineens van 10%, voor pensioenvermogen OP=€200.000.

Figuur 11: Belastingen- en toeslagenstroom (gemiddelde, 2.5% en 97.5% kwantielen) met (rode lijnen) en zonder (zwarte lijnen) bedrag ineens van 10%, voor pensioenvermogen OP=€200.000.

Voor de netto marktwaarde is belangrijk hoe opname van een bedrag ineens de belastingen- en toeslagenstromen beïnvloedt. Hogere belasting en lagere toeslagen in het jaar van opname kunnen immers (deels, volledig, of meer dan volledig) gecompenseerd worden door lagere belastingen en hogere toeslagen in de volgende jaren. De hoogte van de belas-

tingen en toeslagen hangt echter ook af van de rendementen op de beleggingen, aangezien deze rendementen het bruto inkomen bepalen op basis waarvan de belastingen en toeslagen bepaald worden. In Figuur 11 illustreren we deze effecten. De linker figuur laat zien dat belastingen in de jaren na de opname van het bedrag ineens in zowel in het gemiddelde als in het pessimistische en het optimistische scenario lager zijn met opname van het bedrag ineens (zwarte lijnen) dan zonder opname van het bedrag ineens (rode lijnen). Toeslagen (midden en rechter figuur) zijn bij opname van een bedrag ineens hoger dan of minimaal gelijk aan de toeslagen wanneer geen bedrag ineens wordt opgenomen.

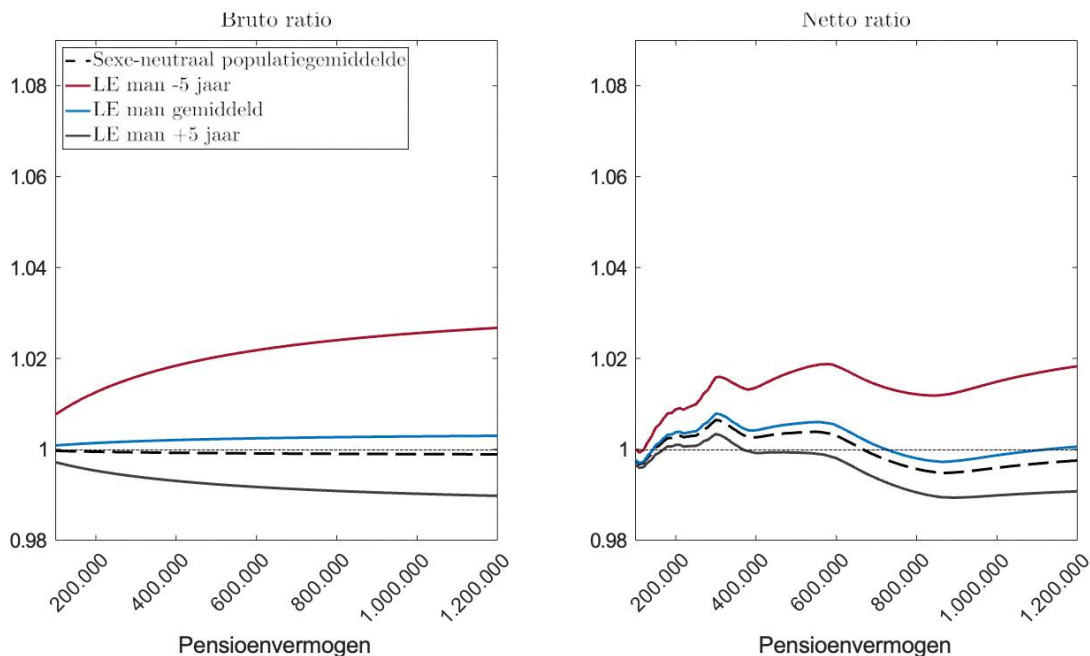
3.2 Effect opname bedrag ineens op de bruto en netto waarde van de uitkeringsstroom

Voor een deelnemer met overlevingskansen gelijk aan de sexeneutrale (bestandsgemiddelde) kansen die de uitvoerder gebruikt om de hoogte van de uitkeringen van de annuïteit te bepalen is de uitruil van pensioenvermogen gebruikt voor een annuïteit naar pensioenvermogen gebruikt voor een bedrag ineens bruto actuarieel neutraal: opname van een bedrag ineens heeft geen effect op de marktwaarde van de bruto uitkeringen. In een hypothetisch scenario waarin jaarlijkse belastingen en toeslagen vaste percentages zijn van het bruto inkomen en de sterfttekansen gelijk zijn aan de sexeneutrale kansen heeft opname van een bedrag ineens daarom ook geen effect op de waarde van belasting- en toeslagenstromen. In werkelijkheid hebben deelnemers afwijkende sterfttekansen, en zijn belastingtarieven progressief en toeslagentarieven degressief. Er geldt:

- **Hogere of lagere overlevingskansen impliceren dat de uitruil bruto niet actuarieel neutraal is.** Voor deelnemers met lagere overlevingskansen is de marktwaarde van de bruto uitkeringen hoger bij opname van een bedrag ineens; voor deelnemers met hogere overlevingskansen is de marktwaarde van de bruto uitkeringen lager bij opname van een bedrag ineens.
- **Hogere belastingtarieven/lagere toeslagentarieven in het jaar van opname** kunnen deels, volledig, of meer dan volledig worden terugverdiend door **lagere belastingtarieven/hogere toeslagentarieven in volgende jaren.**
- **Deelnemers met lagere overlevingskansen hebben minder “terugverdienvermogen” omdat zij minder jaren met lagere belastingtarieven en hogere toeslagentarieven hebben.**

De linker figuur in Figuur 12 toont de ratio tussen de marktwaarde van de bruto uitkeringsstroom met en zonder opname van een bedrag ineens, voor 67-jarige mannen met een gemiddelde levensverwachting (blauwe doorgetrokken lijn), met een levensverwachting die 5 jaar hoger is dan gemiddeld (zwarte doorgetrokken lijn) en met een levensverwachting die 5 jaar lager is dan gemiddeld (rode doorgetrokken lijn). De zwarte onderbroken lijn representeert de (hypothetische) deelnemer met sterfttekansen gelijk aan het sexeneu-

Figuur 12: De linker (rechter) figuur toont de ratio tussen de bruto (netto) marktwaarde van de uitkeringsstroom met en zonder opname van een bedrag ineens.

trale populatiegemiddelde dat gebruikt wordt door de pensioenuitvoerder. De resterende levensverwachtingen op leeftijd 67 jaar van de gemiddelde Nederlandse man bedraagt 18.2 jaar. De resterende levensverwachting op basis van sexeneutrale sterftetekansen bedraagt 19.4 jaar.¹⁰ Figuur 12 laat zien dat, ten gevolge van het sexeneutraal prijzen van de annuïteit, het opnemen van een bedrag ineens in marktwaarde gunstig is voor de gemiddelde man (blauwe lijn). Het effect is echter zeer beperkt: de marktwaarde is minder dan 0.5% hoger bij opname van een bedrag ineens dan zonder opname van een bedrag ineens. Voor deelnemers met een substantieel lagere levensverwachting (rode lijn) is opname van een bedrag ineens aantrekkelijk, en levert een marktwaarde op die, afhankelijk van het pensioenvermogen, tot 2% hoger is dan wanneer geen bedrag ineens wordt opgenomen. Voor mannen met een 5 jaar hogere levensverwachting (zwarte lijn) is het opnemen van een bedrag ineens in marktwaarde ongunstig, maar de effecten zijn zeer beperkt: opnemen van een bedrag ineens levert voor hen een reductie in de bruto marktwaarde van minder dan 1%.

De rechter figuur in Figuur 12 toont de ratio tussen de marktwaarde van de netto inkomensstroom met en zonder opname van een bedrag ineens. De figuur laat het volgende zien:

- Belastingen en toeslagen hebben voor deelnemers met een gemiddelde levensverwachting (die overeenstemt met de sterftetekansen die de pensioenuitvoerder hanteert), relatief

¹⁰ Figuur 13 in de Appendix toont de cumulatieve overlevingskansen van deze mannen.

beperkte invloed op de marktwaarde van de totale uitkeringsstroom. Met opname van een bedrag ineens is deze marktwaarde tussen -0.5% lager en $+0.7\%$ hoger dan zonder opname van een bedrag ineens (zwarte onderbroken lijn). Met andere woorden: voor deelnemers met deze gemiddelde levensverwachting worden hogere belastingtarieven en lagere toeslagen in het jaar van opname van het bedrag ineens zo goed als volledig gecompenseerd door lagere belastingtarieven en hogere toeslagen in de jaren na de opname van het bedrag ineens.

- Gezien de beperkte effecten van belastingen en toeslagen vinden we dat sterftekansen de dominante factor zijn voor de al dan niet aantrekkelijkheid van het opnemen van een bedrag ineens, gemeten door middel van marktwaarde. Ook netto is het opnemen van een bedrag ineens gunstig voor deelnemers met een lager dan gemiddelde levensverwachting, en ongunstig voor deelnemers met een hoger dan gemiddelde levensverwachting. De effecten zijn echter beperkt: tot ongeveer 2% hogere marktwaarde bij vijf jaar lagere levensverwachting en tot ongeveer 1% lagere marktwaarde bij vijf jaar hogere levensverwachting.

4. Praktische en juridische complicaties

Het al dan niet kiezen voor een bedrag ineens kan, zoals uit dit onderzoek blijkt, vergaande financiële consequenties hebben, bijvoorbeeld voor de hoogte van huur- en zorgtoeslag en de belastingdruk. Om al deze consequenties goed in beeld te brengen, zou de pensioenuitvoerder moeten beschikken over alle relevante financiële gegevens van de deelnemer. Uit de parlementaire geschiedenis van de Wet toekomst pensioenen blijkt echter dat dit niet is beoogd door de wetgever. We illustreren dit op basis van passages uit de Memorie van toelichting Wet toekomst pensioenen, en een brief van de minister van SZW van 15 september 2025.

De Memorie van toelichting Wet toekomst pensioenen

De memorie van toelichting vermeldt het volgende:¹¹

“Dit wetsvoorstel is erop gericht de risico’s van suboptimale keuzes door de deelnemer te mitigeren. De open norm strekt tot de verplichting voor pensioenuitvoerders om zich dusdanig in te spannen dat deelnemers op een adequate wijze begeleid worden bij het maken van (voorlopige) keuzes. Het uitgangspunt voor de introductie van de norm is derhalve dat de keuze die de deelnemer heeft en maakt past bij de voorkeuren en financiële doelstelling of wensen van deze deelnemer. Onderdeel van de norm is de verplichting voor pensioenuitvoerders om hier invulling aan te geven door het inrichten van een (digitale) keuzeomgeving. Deze omgeving moet een deelnemer in staat stellen om een passende keuze te maken, gegeven zijn of haar doelstelling. Het is uiteindelijk de verantwoordelijkheid van de deelnemer of deze een keuze maakt en, zo ja, welke. De norm ziet op de effecten van keuzes binnen één pensioenregeling en niet op meerdere regelingen van één of meerdere pensioenuitvoerders. Daarnaast verplicht de norm een pensioenuitvoerder niet tot de inrichting van een keuzeomgeving die rekening houdt met het effect van onder meer belastingen en toeslagen op de betreffende deelnemer; de pensioenuitvoerder beschikt immers niet over informatie over de persoonlijke fiscale situatie van de deelnemer.”

De brief van de minister van SZW

De minister van SZW bevestigde bovenstaand standpunt in haar brief van 15 september 2025 nogmaals in de beantwoording van nadere vragen over uitstel,¹² maar lijkt daarbij toch enigszins op twee gedachten te hinken. We illustreren dit met een aantal belangrijke passages:

¹¹ Kamerstukken II, 2021-2022, 36 067, nr. 3, p. 155.

¹² <https://www.eerstekamer.nl/brief-in/20250915/beantwoording-nadere-vragen-over/f=-/vmqtmz4d5b8m.pdf>

“De regering vindt het belangrijk dat (gewezen) deelnemers bij de invoering van het bedrag ineens kunnen rekenen op een zorgvuldige aanpak vanuit pensioenuitvoerders. Gewezen deelnemers moeten op een adequate wijze worden begeleid bij het maken van de keuze ten aanzien van het bedrag ineens en de gevolgen van combinaties van keuzes(inclusief het bedrag ineens). Ook moeten (gewezen) deelnemers goed geïnformeerd worden over het keuzerecht, de gevolgen die de keuze voor bedrag ineens voor hen kan hebben.”

()

“Pensioenuitvoerders worden wettelijk verplicht om deelnemers te informeren op welke wijze meer informatie verkregen kan worden over de gevolgen van bedrag ineens voor onder anderen inkomensafhankelijke regelingen. Uitvoerders kunnen daaraan invulling geven door deelnemers door te verwijzen naar de tool op de website van het Nibud.”

()

“Deze keuzetool is echter een bovenwettelijke informatie voorziening en ontslaat pensioenuitvoerders niet van de wettelijke verplichting om een eigen adequate keuzebegeleiding aan te bieden en informatie te verstrekken.”

()

“De uitvoerder moet nadrukkelijk wijzen op de mogelijkheid dat een keuze voor bedrag ineens invloed kan hebben op de verschuldigde inkomensbelastingen en premievolsverzekeringen en het recht op inkomensafhankelijke regelingen. Omdat de uitvoerder niet beschikt over de volledige inkomens- en vermogenspositie van de deelnemer is de uitvoerder niet verplicht om de financiële gevolgen door te rekenen. De uitvoerder informeert de deelnemer of gewezen deelnemer wel waar hierover meer informatie kan worden verkregen.”

()

“Pensioenuitvoerders zijn wettelijk verplicht om adequate keuzebegeleiding te bieden aan al hun deelnemers en hen te wijzen op de mogelijke gevolgen van bedrag ineens. Dit is vooral relevant voor mensen met een laag inkomen, mensen die laag geletterd zijn of mensen met weinig financiële kennis. Deze groepen mensen moeten bij hun uitvoerder terecht kunnen met al hun vragen rondom het bedrag ineens.”

()

“Het is wettelijk voorgeschreven dat pensioenuitvoerders informatie verstrekken die correct, duidelijk en evenwichtig is en deze informatie moet tijdig worden verstrekt. Dat betekent bijvoorbeeld dat het voor de deelnemer duidelijk moet zijn welke voor- en nadelen er aan het keuzerecht verbonden zijn. Voor zover pensioenuitvoerders bekend zijn met de financiële positie van de deelnemer dienen zij dit mee te nemen in hun informatieverstrekking en begeleiding. De pensioenuitvoerder bevordert dat persoonlijke informatie aansluit bij de informatiebehoefte en kenmerken van de deelnemer en inzicht

geeft in de keuzemogelijkheden die er zijn in de pensioenregeling, de gevolgen van belangrijke gebeurtenissen voor het pensioen en de gevolgen van een keuze of combinaties van keuzes voor het pensioen."

De conclusie

Pensioenuitvoerders beschikken, zoals ook de minister van SZW in haar brief van 15 september 2025 beaamt, niet over alle relevante financiële gegevens die voor deelnemers van belang zijn bij het maken van een keuze om al dan niet een bedrag ineens op te nemen. De wetgever gaf in de parlementaire toelichting aan dat de pensioenuitvoerder bij de keuzebegeleiding slechts hoeft te kijken naar de effecten van keuzes binnen één pensioenregeling. Het al dan niet opnemen van een bedrag ineens heeft zoals gezegd niet alleen effect op de pensioenregeling als zodanig, maar ook op de totale financiële en fiscale positie van de deelnemer. De brief van 15 september 2025 geeft echter een wisselend beeld. Enerzijds bevestigt de minister dat de pensioenuitvoerder niet verplicht is om de financiële gevolgen op deelnemersniveau door te rekenen en geeft zij aan dat de uitvoerder kan volstaan met aan te geven waar hierover meer informatie kan worden verkregen. Anderzijds ontslaat dit de uitvoerder niet van de wettelijke verplichting om een eigen adequate keuzebegeleiding aan te bieden en informatie te verstrekken. Met name laag geletterden en mensen met weinig financiële kennis moeten met al hun vragen rondom het bedrag ineens bij hun uitvoerder terecht kunnen.

Conclusie is dan ook dat de keuzebegeleiding door de pensioenuitvoerder bij het al dan niet opnemen van een bedrag ineens ofwel per definitie incompleet is (als de pensioenuitvoerder uitgaat van de gegevens waarover hij in zijn administratie beschikt), ofwel onuitvoerbaar (als de pensioenuitvoerder uit moet gaan van alle relevante financiële gegevens). Gezien het standpunt van de wetgever dat pensioenuitvoerders de keuzebegeleiding mogen baseren op de gegevens uit hun eigen administratie bestaat het reële risico dat hierdoor schijnzekerheid ontstaat voor de (gewezen) deelnemers. Zoals gezegd, is het geven van een volledige keuzebegeleiding op basis van de volledige (financiële) situatie van de (gewezen) deelnemer ondoenlijk en onuitvoerbaar voor de pensioenuitvoerder.

Alhoewel ons onderzoek zich richt op keuzebegeleiding bij bedrag ineens, verwachten we dat gelijkaardige problemen zich (wellicht in mindere mate) kunnen voordoen bij andere keuzemogelijkheden, zoals bijvoorbeeld de keuze voor een hoog/laag constructie of de uitruil van partnerpensioen voor ouderdompensioen. Wij bevelen dan ook aan om de positie, de verplichtingen en de verantwoordelijkheden van de pensioenuitvoerders bij de keuzebegeleiding in het algemeen en bij het bedrag ineens in het bijzonder nader te definiëren en omschrijven, zodat bij de (gewezen) deelnemer naderhand geen sprake kan zijn van teleurgestelde verwachtingen en voor de pensioenuitvoerders geen onverwachte en ongewenste aansprakelijkheidsrisico's ontstaan.

5. Conclusies en Aanbevelingen

In dit onderzoek lieten we zien dat de gevolgen van het opnemen van een bedrag ineens voor belastingen en toeslagen niet alleen zeer groot kunnen zijn, maar ook zeer sterk afhankelijk zijn van een groot aantal karakteristieken van de deelnemer en een eventuele partner. Gegevens zoals de hoogte van de huur, overig inkomen en overig vermogen van de deelnemer, en inkomen en vermogen van een eventuele partner zijn typisch niet bekend bij de uitvoerder. De grote gevoeligheid van de effecten op belastingen en toeslagen van al deze gegevens betekent dat het voor pensioenuitvoerders onmogelijk is om een accuraat beeld te schetsen van deze gevolgen op basis van de gegevens waarover zij beschikken. Bovendien ontstaat, indien de deelnemer wordt doorverwezen naar een externe partij voor de doorberekening van de effecten, een reëel risico op substantiële onderschatting van de effecten op belastingen en toeslagen indien de deelnemer onbedoeld onjuiste informatie ingeeft in de tool.

We constateren tevens dat het juridisch kader met betrekking tot de wettelijke verplichting van pensioenuitvoerders tot het aanbieden van keuzebegeleiding bij het bedrag ineens niet scherp gedefinieerd is, en enigszins inconsistent. We pleiten voor een scherpere definitie van deze wettelijke verplichting, waarbij rekening wordt gehouden met de beperkte informatie waarover uitvoerders beschikken en de onmogelijkheid om op basis van deze gegevens een accuraat beeld te geven van de gevolgen van het opnemen van een bedrag ineens voor belastingen en toeslagen.

We benadrukken dat we in ons onderzoek niet alle inkomensafhankelijke premies en toeslagen hebben meegenomen. Dit betekent dat de effecten en de (fout)gevoeligheid in werkelijkheid waarschijnlijk nog groter zijn dan gerapporteerd in dit paper. Tevens zijn niet alle aspecten die van belang kunnen zijn voor de deelnemer meegenomen in de analyse. Zo hebben deelnemers onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid om de opname van het bedrag ineens met een paar maanden uit te stellen. Ook deze keuze kan niet verwaarloosbare gevolgen hebben voor belastingen en toeslagen indien het bedrag ineens door het uitstel in een ander fiscaal jaar valt. Bovendien kunnen onwenselijke situaties ontstaan indien de deelnemer plant om een bedrag ineens op te nemen, maar overlijdt tussen pensioendatum en het geplande moment van opname. Het bedrag ineens wordt dan niet uitgekeerd maar is mogelijk al wel geconsumeerd. We pleiten ervoor om in de keuzevoorlichting ook deze aspecten mee te nemen.

Referenties

- 1 Balter, A. en B. Werker (2020). The effect of the assumed interest rate and smoothing on variable annuities, *ASTIN Bulletin*, 50(1), 131-154.
- 2 Biesenbeek C., J. Been, K. Caminada, K. Goudswaard, M. Knoef (2024), De Toereikendheid van Pensioenen: Naar een Completer Beeld van Pensioeninkomen van de Nederlandse Bevolking. *Rapport De Nederlandsche Bank*.
- 3 van Bilsen S., J. Bonekamp en E. Ponds (2020). Keuzes rondom pensioen: implicaties op uitkeringssnelheid voor een heterogeen deelnemersbestand. *Netspar Design Paper* 158.
- 4 Bütler, M. en F. Teppa (2007). The choice between an annuity and a LS: Results from Swiss pension funds. *Journal of Public Economics*, 91(10):1944-1966.
- 5 Nusselder, W., A.M.B. De Waegenaere, B. Melenberg, P. Lyu, and J.R., Rubio Valverde (2022), Future trends of life expectancy by education in the Netherlands, *BMC Public Health*, 22:1664.
- 6 Visser, M., M. Warnaar, en N. Houtsma (2022) Bedrag ineens: een goed idee? *Rapport Nibud*.
- 7 Visser, M., M. Warnaar, en N. Veerman (2024) Pensioenpeiling 2024. *Rapport Nibud*.

Appendix A: het model

We gaan in onze berekeningen uit van individuele pensioenvermogens, en houden geen rekening met een eventuele solidariteitsbuffer.

Uitkering in de tweede pijler met en zonder bedrag ineens

- **Tweede pijler zonder bedrag ineens:** uitkering in jaar t van een vaste of variabele annuïteit voor totaal pensioenvermogen voor OP (W_0):

$$\begin{aligned}C_0 &= W_0 / A_0 \\A_0 &= \sum_{t=0}^T {}_t p_{x,0} \exp(-AIR_t) \\C_t &= C_0 \cdot \frac{R_{[0,t]}}{e^{AIR_t}}, \quad \text{voor } t = 1, 2, \dots\end{aligned}$$

Hierbij staat W_0 voor het totale pensioenvermogen voor OP (voor alle pensioenregelingen van de deelnemer tesamen, en na eventuele omruil van PP voor OP), staat ${}_t p_{x,0}$ voor de sexe-neutrale kans dat de deelnemer nog leeft in het t -de pensioenjaar, op basis van de AG2020 prognose, staat $R_{[0,t]}$ voor het cumulatieve rendement op de beleggingen in de periode $[0, t]$, en staat AIR_t voor de gebruikte Assumed Interest Rate voor het t -de pensioenjaar.

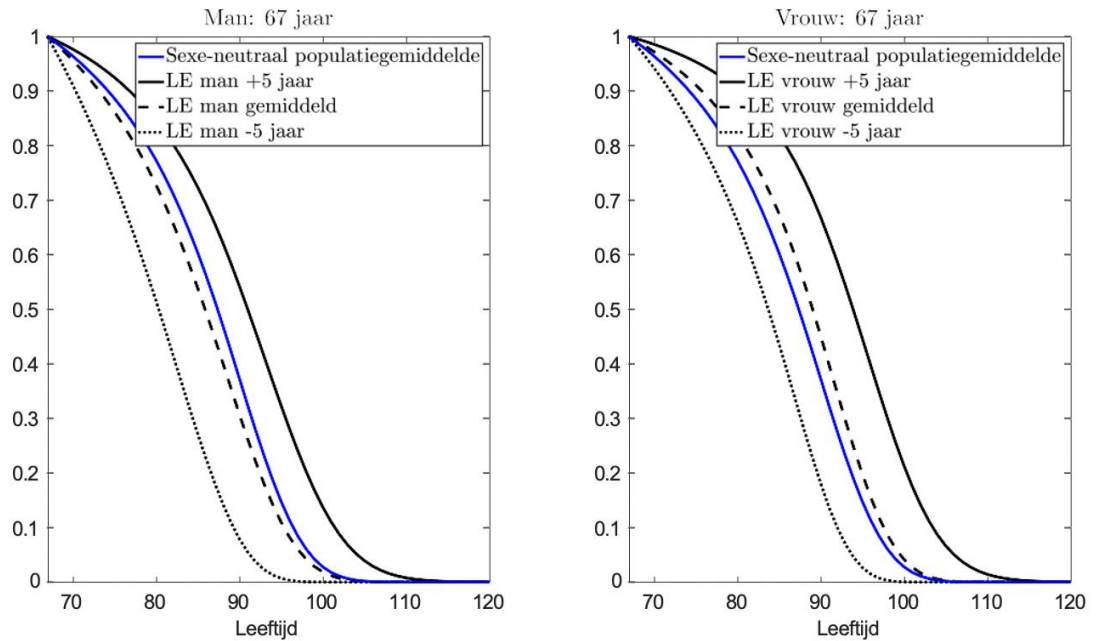
- **Tweede pijler uitkering in jaar t met fractie $\theta \in [0, 0.1]$ als bedrag ineens:** $\theta \cdot 100\%$.

$$\begin{aligned}C_t^{LS} &= \theta \cdot W_0 + (1 - \theta) \cdot C_0 \\C_t^{LS} &= (1 - \theta) \cdot C_t, \quad \text{voor } t = 1, 2, \dots\end{aligned}$$

We modelleren financiële rendementen met een Black-Scholes model met als benchmark waarden een reële rente van 1%, een verwacht reël rendement van 6% en volatiliteit van 20%.

Appendix B: aanvullende figuren

Figuur 13: Cumulatieve overlevingskans van een 67-jarige man (links) en een 67-jarige vrouw (rechts), gebaseerd op de AG2020 prognose. De stippellijn correspondeert met een gemiddelde man/vrouw; de blauwe doorgetrokken lijn met sexeneutrale kansen gebaseerd op het ongewogen gemiddelde van de eenjarige sterftetekansen van mannen en vrouwen; de zwarte doorgetrokken lijn met een man/vrouw met een levensverwachting die 5 jaar hoger is dan die van de gemiddelde Nederlandse man/vrouw; en de zwarte stippellijn met een man/vrouw met een levensverwachting die 5 jaar lager is dan die van de gemiddelde Nederlandse man/vrouw.

Network for Studies on
Pensions, Aging and Retirement

Dit is een publicatie van Netspar
Mei 2026

T +31 13 466 2109
E info@netspar.nl

[netspar.nl](https://www.netspar.nl)